

Ötödik évi folyam.

Pest, majus 9-én 1858.

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj január-juniussig, azaz: 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp. — Az előfizetési díja Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Tört remények.

Volt egyszer valaki, a ki azt akarta bizonyítani, hogy ama véghetlen természeti akadályokon kívül, mellyek a magyar nemzet művelődési, fejlődési menetének kezdettől fogva utjában állottak s

dön azt állítja, hogy legszebb reményekre jogosító tehetségeinket a kora halál ragadja ki karjainkból. Katona József, ama halhatatlan magyar dráma írója, harmincznyolcz éves korában halt el; gróf Desewffy Aurélt, a legképzettebb s leglángeszűbb magyar status-férfit, 34 éves korában, pályájának küszöbéről szólitá el a halál;

KRISÁR BERTALAN.

1839—1857.

GRÓF NÁDASDY TAMÁS.

1837—1856.

TISZA DOMOKOS.

1837—1856.

a legszebb törekvéseket elborították, tudományos és irodalmi viszonyainkra még azon felül is nehezdednek a sors kikerülhetlen csapásai. Ama jó férfiú ez állítás teljes bizonyítékával adós maradt ugyan, de fájdalommal kell elismernünk szavainak igazságát, mi-

Czakó Zsigmond, a magastörekvésű, tüzelkü drámaköltő 26 éves volt, midőn az önként választott sirba nyugodott; Petőfi, a kinek hírével el van immár telve a félvilág, szintén 26 éves korában tünt el szemeink elől — — — s említhetnénk még akárhányat a máso-

dik sorból, kiknek emlékenél fájdalmasan szoktunk felsohajtani: „Az ég megirigylé tőlünk, az ég magához vette őket!”

Három lánglelkű ifju arczképét mutatjuk be ezuttal olvasóinknak; ifjakat, kiket még nem a kivivott érdemek, a felmutatott tettek kalászbokrétája, csupán a remény eleven zöld koszorúja ékesít; kiknek rövid napjait „ész, erő és olly *szent akaral*“ tette fényesekké. S a fakadó bimbó pusztulása szomorítóbb, mint midőn a kinyílt virág hullatja leveleit... A vesztesség fájdalmának első könyei talán már felszáradtak — — őrizzük meg emlékét a nemes érzelmeknek, a magasra törő vágyaknak!

* * *

Fogarásföldi gróf *Nádasdy Tamás*, az élte virágzó szakában elhunyt fiatal mágnás, kinek arczképét itt nyújtjuk, hazánk legfényesebb nemzetségei egyikének volt nagyreményű sarjadéka. A Nádasdy-nemzetség azon ős magyar családok egyike, mellynek tagjai emlékeztetreméltó tettekben örökökét nevéket nemzetünk történetének egész folyamán.

A nélkül, hogy a születési véletlen előny vak hódolója lennénk, amaz ős családokat úgy tekintjük, mint a multból fenmaradt emlékeket s lelkünk örvend, valahányszor látjuk, hogy e családok tagjai a rájuk forduló figyelem és kegyelet megérdemlésén munkálnak; más részről pedig annál vétkesebb mulasztásnak tartjuk, ha ez emlékek fényét elhomályosodni engedik. A közügy, minden kor saját módja szerint, kiválólag megkívánja tőlök a maga adóját.

Gróf *Nádasdy Tamás* 1837-ben született. Atyja gróf *Nádasdy Lipót*, Fogarásföld örökös ura, Komárommegye örökös főispánja, es. kir. val. b. titkos tanácsos és kamarás, a hajdani főrendi tábla köztiszteletben álló tagja volt. Édesanyja gróf *Nádasdy Julia*, született *Forray* grófnő palotás és csillagkeresztes hölgy. A szülők a magyar aristocrazia magasztos hivatásának tiszta öntudatával vezérlék gyermekök nevelését.

Hogy a deli, testileg is edzett, sugár termetű ifjuban minden jóra és nemesre fogékony kebel, szelid kedély, tiszta jellem, önállóságra törekvő lélek fejlődött ki: az pesti, nyilvános és magán tanítóin kívül, főleg derék szüleinek köszönhető.

Gymnasiumi tanulmányait a legfényesebb sikerrel végzé a lángeszű ifju 1855-ben Pesten. Ekkor ismereteinek továbbbi gyarapítása és tapasztalatainak szélesítése végett a *berlini* egyetembe utazott, hol a vele együtt távozott Gyulai Pál társaságában kitünő előmeneteleket tett a tudományokban. Ezenkívül a szellemdus ifju nagy érdekltséget költött maga iránt a porosz udvarnál is és az ottani fensőbb körökben. Ki hitte volna, hogy mind ennek olly gyors, olly megható vége lesz?

Az 1856-ik év végén tudományos pályája folytatása és művészi képessége, izlése kifejtése végett a *müncheni* akademiára ment s ott már decemb 14-én rövid betegség után jobb létre szenderült! A csapás megrendítő volt a szülőkre s szomoruan meglepő mindazokra nézve, kik a fejlődő ifjut ismerék s eddigi irányát figyelemmel kísérik.

„A tudomány forrásához zarándokolt — írja egyik volt tanítója, kinek melegen irt vázlatából kölcsönözzük ez ismertetést — *) hogy hazájának új kincseket hozzon baba: de a végzet a nagyra-törő léleknek utját állta s az alig husz éves lángkeblű ifju gyors haladását meggátlá örökre! Kioltá életét annak, kit — már ifju korában valódi örömlévezet volt látni, gazdagon fölszerelt, ügyesen választott és jól rendezett könyvtárával foglalkozni, kinek gyűjteményében minden jelesebb hazai mű helyet talált.“

Az idvezült gróf bár ifju volt, de észbeli tehetségeire nézve sok élemedett koru felett állott. Szép tervei között sokszor emlité az ifju mágnás, hogy életét a nemzeti irodalomnak, művészetnek s a szeretett haza közügyeinek szentelendi, s e téren nem csupán maecenás, hanem munkás honpolgár gyanánt is kíván föllépni. — Egyelőre gróf *Nádasdy Ferencz* kalocsai érsek nagybátyjától örökölt 5000 p. forintját kizárólag a magyar irodalom gyámolítására szánta. Ezen összeg örökségéről — mint azóta tudjuk — az elhunyt-nak nemeslelkű s a legszebb reményekre jogositó egyetlen testvér-öccse, ifju gróf *Nádasdy Ferencz* lemondva, azt a magyar Akademia színe előtt, 1857 jan 11-én eredeti rendeltetése szerint szintén a haza oltárára tette le, azon ohajtás kifejezése mellett, hogy a ne-

vezett összeg kamatai évenként egy, a magyar történetből veendő legjobb *költői beszély* díjazására fordittassanak.

Az elhunyt gróf, noha jól birta az angol, francia és német nyelveket, társalogni mégis leginkább hazája nyelvén szeretett, s innét fejthető meg, hogy az irodalom ügyét már idejekorán tetteges ügyszeretettel (többi között egy tanítója munkájának saját költségén kinyomatása által) gyámolítá.

Közmegegyőződést mondunk ki, midőn felsohajtunk, hogy az ifju gróf *Nádasdy Tamás*ban hazai ügyeink leendő támasza, nemzetiségünk egyik kecségtető őrszelleme s főbb rangu ifjaink jeles példányképe hunyt el.

Hamvai Lékán, Vas megyében, a családi sírboltban nyugszanak.

* * *

Tisza Domokos született 1837. oct. 27-én. Szülei, borosjenői *Tisza Lajos* és gróf *Teleki Juliána* a legondosb nevelésben részesíték. Főleg a széplelkű, nemes szívű anya folytonos gondjai csepegteték olly korán kedélyébe a szép és nemes iránti érzéket s fejleszték kitünő elmetehetségeit. Már öt éves korában olvasott, irt; hajlama főképe a magyar versezetek felé vonta, mellyeket meghatóan tudott felmondani. Midőn megválasztott nevelője, *Kovács János*, önképzése végett külföldre bocsátatott, egy időre német ajku nevelőt nyer s mégis ez időben kezdé először magyar rimek összeállításában megkísérteni versírói tehetségét. A naiv versecskék már akkor is lelki állapotának voltak tökéletlen, de igaz tolmácsai. Ugyanazon két év alatt, míg nevelője külföldön járt, értelmisége már annyira ki volt fejlődve, hogy vastag történeti műveket olvasott keresztül, magán szenvedélyből. A francia nyelvet 1851-ben annyira birta, hogy azon folyvást és szépen fogalmazott. Ez évben történt, hogy az áldozatkész szülők, határozott költői hajlamát fölismerve, koszorus *Arany János*unkat bizták meg, hogy vezetné ez iránybani fejlődését.

Már ekkor ismerős volt a magyar, német, francia, nem soká az lett az angol költészet számos gyöngyeivel s *Aranyt* meglepte a helyes tapintat, a finom izlés, melylyel az igazi szépet, az örök szépet meg tudta választani. Rövid személyes vezérlés után *Arany János* a derék ifju költői fejlődésének levelei s bírálatai által adott irányt; e mellett a komolyabb tanulmány is folyt. A hellén és római klasszikusokon kívül (amazok közül már *Homéert* könnyen olvasta) történet, természettan, mathesis foglalák el; s már épen a gymnasiumi érettségi vizsgát letenni készült, midőn ép azon válságos korban, mikor a gyermek ifjuvá serdül, hihetőleg a megfeszített munka által idézve elő, egy orvosolhatlan betegség tüdejét támadta meg.

Hiába volt a kétségbeesett szülők minden áldozata, a leg híresb orvosok segedelme; hiába vitte őt 1854 őszén az ápoló édesanya *Olaszthon* szelid ege alá, hogy ott felüdüljön; hiába tölté a következő (1855—1856) telet a pyramisok hazájában, — mint ő maga irta versében — „Egyiptom földé örökös nyarában:“ a kimerült életeréből csak annyi vala már, hogy hazatérhessen a szülői karok közé — *meghalni!* Elhunyt *Geszten*, *Biharmegyében* junius 31-én 1856.

Kétszázat haladó versei közül *Arany János* szemelt ki s állított össze egy csinos kis gyűjteményt, melly mult év végén jelent meg illy czimmel: „*Tisza Domokos hátra hagyott versei*. Kiadta *Édes anyja*,“ ellátva *Arany János*nak egy bevezető szavával, honnan ez ismertető sorainkat is meritők, s ámbár e gyűjteményből néhány legszebb darabnak ki kelle maradnia, mert nem a sajtóviszony tekintetbe vételével irattak: a füzet mégis fényes bizonyosága annak, hogy a vesztesség, melly ez ifju halála által főrangu családaink egyikét érte, nem csupán a családé.

A mélyen sebzett anya e koszorut tette feledhetlen fiának sírkövére, emlékül mintegy annak, ki reményei legszebb részét sirba vitte, — emlékjelül azok számára, kik az elhunyttal közelebbi viszonyban álltak. S a vigasz nélküli édesanya kedves halottja szellemének vélt nyujtani áldozatot, ha e gyűjtemény megjelenését a kegyelet némi jelével kötő össze: s így lön néhány száz fölös példány nyomva, hogy annak lehető jövedelme a *Garay-árvák* tőkéhez csatoltassék. Az adomány sokat nyert érdekből az által, hogy azt mintegy az elhunyt — mondhatni — gyermekköltő nyujtá az elhunyt költő gyermekeinek.

A mi *Tisza Domokos* verseinek költői becsét illeti; senki sem

*) Lásd „*Sározy Albuma*,“ dr. *Batisfalvi Samu* cikkét.

fogja várni — mint Arany János megjegyzi, — hogy olly ifju, ki verseit 14—18 éve közt írja, bevégzett művész legyen. De költői hivatását egyegy fényesebb elismerés nem érthette volna, mint épen Aranynak azon nyilatkozata, hogy Tisza Domokos „korán akart és tudott önlábain járni“ s hátrahagyott műve „megannyi biztos jel, hogy benne, ha egészen kifejlik, a haza egyik *kossorusát* fogta üdvözleni!“

Kevésbé ismeretes talán *Havai Kriszta Bertalan*, azon hátrahagyott művészi hajlamu ifju neve, kinek arcképével nem régen egy külföldi lapban is találkoztunk, bár a 18 éves ifju finom vonásait csak elmosva adhatja vissza a kép.

Született 1839-ben majus 1-én, Lessen Nagyvárad mellett; meghalt 1857. september 14-én Mindszenten, szintén Nagyvárad közelében. Derék szülei azon tiszta magyar családok közé tartoznak, kik gyermekeiket minden tekintetben magyarul, nemesen és okserüleg nevelik. Bertalan első éveiből csak azt jegyezzük meg, hogy azok viszontagságteljesek valának.

Lelke a művészet szelid világában ábrándozott.

A festészet iránti kora hajlamát és szeretetét az által tüntette ki, hogy mind édesanyját, mind édesatyját, kik a művészet ez ágában sok jártassággal bírnak, már mint tizenkét éves gyermek, figyelmet érdemlő művekkel lepte meg. Tizenötödik évében a nagyváradai festők műhelyeit kezdé látogatni. Itt három művészszel festői versenybe avatkozott, a diadalt ő nyerte el. E verseny tárgya három régi olasz eredeti festmény lemásolása volt. Mind a három másolat a szülői házat díszíti jelenleg. Ekkor festette ő azt a három szép tájképet is, melyeket a lessi reformátusok javára kiállított.

A kijátszás 90 pengő forintot eredményezett, melly összeg a kis-lessi ref. templom fölépíthetését nagyon elősegítette. Az 1855-ki pesti műkiállításra három eredeti festményt, három csendéletet küldött, a műbírálok dicsérettel halmozák azokat. A keményi és tarjáni egyház is őt bizta meg szent oltárképek festésével, mind a két egyház várakozását teljesen kielégítette. A nagyváradai kereskedők egy részét ő látta el tőzsczimekkel. Másolatai a kicserélhetőség hívek. Gauermann aczélmetszetű tájképei után is számos festményt állított ki az eredetinel nagyobb alakban. Másolatai számra nézve mintegy negyven darabra terjednek. Eredeti festményei az említettek kivül még: édes-anya, édes-atyja, bátyja és saját arcképe, egy cigány család és más apró darabok. Eredeti rajzolatai számtalanok.

1857. év február havában ment fel Havai Kriszta Bertalan a bécsi rajzakademiába, melly intézetnek csakhamar disze lön. Barátjai és tanulóársai közül néhányat remekül lerajzolván, ez által híre és neve a bécsi családkörökben is annyira kezdé terjedni, hogy a bekövetkező iskolai év kezdetén, mellyet ő fájdalom! többé meg nem érhetett, többféle megbízások vártak reá. Csak félévet töltött az említett akademiában, és mégis olly bizonyítványt kapott, minővel társai közül kevesen dicsekedhetnek. E mellett a rajzakadémiai tanárok az ő rajzolatai közt kettőt remeknek találtak és megtartották azokat mintául az új növendékek számára.

Ő csatafestőnek akarta magát kiképezni, mire nézve a bonczant és történelmet tevé tanulmányai főtárgyává. Egy barátunk bírja vázlatkönyvét, mellyben valódi festői lángésznek láthatók eszmetörédei, s tizenhatsz éves ifjutól valóban meglepő eredmény. Mindez, ha lelke nemes tulajdonait nem említjük is, elegendő arra, hogy a haza benne legdicsőbb ifjai egyikét fájlalhatta, s hogy e vesztesség érzetében áldást sohajtsunk emlékére!

Szülőföldemen.

Gyermekéyim gyönyörű tanyája,
Üdvözöllek szülőföldem tája.
Legyen áldott buzatermő földed.
Jégesőnek, szél-, tűzvésznek
Pusztítása messze járjon tőled!

Mint szeretem egyszerű vidéked!
Hegy-völgyet nem adott a természet.
Egyenés, nyílt, terjedelmes róna.
Délihábad úgy képelem,
Mintha az ég mosolygása volna.

Minden bokor itt egy édes emlék.
Mintha újra boldog gyermek lennék,
Ki hugával puha fűben játszik.
Avvagy pedig pajtásával
A szilvásban futkároz, labdázik.

De a gunyhót, mit én építettem,
Régi helyén hasztalan kerestem.
S édes anyám kertje merő parlág.
Nincsen többé, ki művelje —
Virágos kert nem kell a halottnak.

Ifju lettem, férfi korba lépek —
Mevénitnek bajok, szenvedések.
Oh az élet súlyát korán érzem!
Ah de itten szebb a világ
S szebb a kék szín a mosolygó égen.

Hallgatom a madár dalolását —
Szívem érti megvigasztalását.
Anyám sirján jól esik könyezni;
S a virágban szelleme szól:
Ne csüggedjek, ne szűnjek remélni...!

Sal Ferencz

A virágnak megtiltani nem lehet . . .

Beszély BALÁZS SÁNDOR-tól.

I.

Az egész város csak Ágnes szerencséséről beszélt. Legtöbben irigyelték őt, de voltak olyanok is, a kik szánták.

— Meg nem foghatom, mit találhat rajta Fodor ur, az isten-adtán, hisz nem is szép, aztán meg szegény, mint a templom egere!

— mondák a mamák.

— Annál bizony külön szerencsét is csinálhatott volna akár hányat! mondák a kisasszonykák, kik őszintén beszélve, nem bánták volna, ha már nem is nevezték volna őket többé kisasszonyoknak.

— Szegény áldozat, milly szörnyeteg körmei közé jut! — mondák azok, kik sem házasodni, sem férjhez menni nem szándékoztak.

Mind e mendemondákra azonban Fodor ur nem hajtott semmit; Ágnes pedig, az igazat megvallva, még csak nem is álmodá, hogy két egész hét óta a város nem beszél egyébről, mint ő felőle. Hogyan is jöhetett volna ő illy hiu és vakmerő gondolatra; ő, a szegény és egyszerű leánya, ki felől, mielőtt Fodor ur mátkája lett, néhány szomszédon kívül, senki sem tudta hogy csak létezik is!

Ő szép csendesesen, minden büszkeség nélkül tette szerény készületeit a fontos eseményre, a nélkül, hogy a kitűzött nap közeledését akár rettegte, akár ohajtotta volna. Mint azelőtt, olly nyugodt szerény arccal járt el a templomba imádkozni, és a piacra a házi apró szükségek bevásárlására; s ha öltözete az eddiginél valamivel drágább és uriasabb volt is, az szülei parancsára — kik rendkívül büszkék voltak e szerencsére — és nem az ő hiuságából történt. Ő cseppet sem érezte magát boldogabbnak a veres atlacz kalappal fején, mint midőn szép gazdag fekete haja hosszu fonadékban nyult le egészen karcsu derekáig és szép ég szín csikos karton ruháját, mellyet anyja már csak házon belől engedett hordani, inkább sajnálta, mint megvetette uj musselin és más drága fajtájú köntöseit mellet, mikben magát feszesen érezte s mik véleménye szerint, nem is illették meg őtet, az egyszerű szegény leányt, kinek atyja nem egyéb szűrszabómesternél, ki mind e drága ruhadarabokat csak nagy maga megerőltetésével s legtöbbnyire hitelbe vásárolta össze.

Nem is mulasztotta el ebbeli aggodalmát szüleinek kinyilatkoztatni, de ezek kinevették, sőt jól leszidták őt.

— Ne okoskodjék a kisasszony! — riadt rá atyja szokott keménységével — tudja, hogy azt nem tűröm. Mintha nekünk szükségünk lenne rá, kisasszonyságotól tanulni meg, mi az illendő, mi nem! Épen bizony! A tojás többet akar tudni a tyuknál! Hallod anyjok!

Anyjok hogy ne hallotta volna, mikor csipőjére tett kezekkel ő is ott állott a pirongatásra iruló piruló leánya előtt, s még ő volt az, ki ennek vakmerősége felett még jobban méltatlankodott. — No hiszen, csak épen az kellene, hogy a kisasszony gusztusa szerint cselekedjünk, hogy az egész világ kinevessen bennünket. Kolozsvár leggazdagabb prokátorának mátkája, kit az egész város irigyel és bámul, s úgy akar járni mint valami konyhaszolgáló! Szégyenelje magát a kisasszony, s több egy szó se legyen, azt mondom!

Ágnes jól tudta, mit jelent anyja szájában ez a szó: azt mondom! Ez azt jelentette, hogy ha még egyetlen egyszer bátorodik visszafelelni, anyja számba sem véve a műhely mellett dolgozó két idegen legényt, úgy leszidja, a mennyi csak ráfér, sőt, ha nagyon megmérgeződik, még egyébtől sem iztóznék vissza, hogy szülői tekintélyét megmenthesse.

Ezt igen jól tudta Ágnes, azért legkisebb szó, vagy csak sohajtás nélkül is szépen kisompolygott a szobából, s a ház háta megett levő kis kertbe illant, hol gyomlálás ürügye alatt az egész délutánt eltöltötte, s tán még estve is csak szülei lefekvése után tért volna a házba vissza, ha Fodor ur látogatásra nem érkezik, s maga személyesen nem vezeti be a szobába.

E körülmény közte és szülei között mindent a régi kerékvágásba hozott, mert ezek, és különösen anyja, idegenek előtt úgy szokta magát leányához viselni, hogy méltán a legjobb, sőt leggyöngédebb anyának tarthaták azok, kik a ház körülményeivel kevésbé voltak ismeretesek.

Fodor ur pedig nem tartozott ezek közé. Ő mindössze is tán negyed vagy ötödször volt a háznál, mert második látogatásával azonnal megtörtént a jegyváltás. Oh nagyon furcsán ment ez véghez.

Vasárnap délután volt. Kádár uram, Ágnes atyja, épen ledőlt volt egy kissé pihenni. Nem volt ugyan a jó mesternek rendes szokása a délutáni álmot, de e napon, épen gyertyapecsenye (a gyertyánál dolog kezdete) levén, ősi szokás szerint kissé többet talált felhőrpölgetni a tavalyi termésből, s fejét nehéznek érzé. Anyjok a Kisfaludy Sándor regéit olvasá, bizony nem tudom, hányadikszor.

Ágnes fésülködött. Egy barátnéjával szándékozott a temetőbe sétálni, ezért csinosítgatá magát.

nek az ekklesiának ök ötszáz forinttal tartoznak, mi házukra van betáblázva.

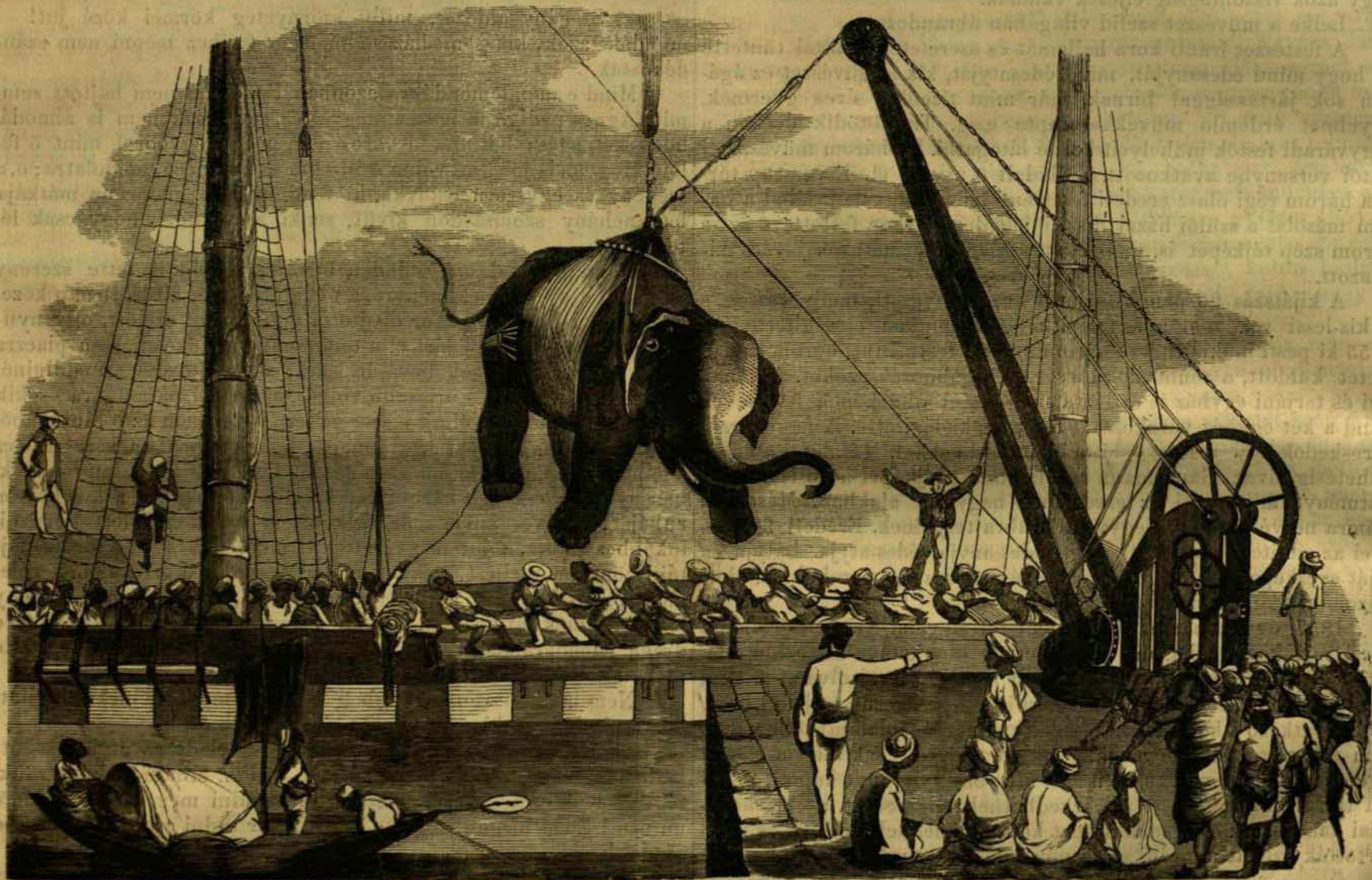
A sikoltásra feldörmögött Kádár uram is.

— Mi az ördög lelt anyjok, hogy úgy sikoltozol, mint a kinek a fogát huzzák? — Fodor jön a prokátor! — Ennyit tudott csak hirtelen mondani, de ennyi is elég volt tökéletesen, hogy Kádár uram, mintha csak nyilból lötték volna ki, felpattanjon ágyából. Egy pillantás alatt kiment szeméből az álmot s fejéből a mámor.

Ágnes nagy sebbel-lobbal felkapta a tükröt, meg a fésüt, s beosont a mellék kamrácskába, mellynek ajtaját még jól be sem tevé, midőn Fodor ur egy pattogós „alázatos szolgájával“ belépett.

A mester és felesége minden kigondolható tisztelettel fogadták őt; az anyjok háromszor négyszer is megtörölgette a széket, melylyel megkinálta, s bocsánatot kért, hogy illy rendetlenségben találja őket, pedig olly csinos és tiszta volt a szobában minden, mint a kristály.

— Nekem kell bocsánatot kérnem, hogy illy alkalmatlan idő-

Az elefántok partraszállítása Kalkuttában. — (Lásd a szöveget 222. oldalon.)

A szobában minden csendes volt, mert mint Kádárné asszonyom ismerőinek mondogatni szokta, férje ura nem szokott horkolni. A jó asszony, már épen le akará tenni a könyvet, hogy mint magában gondolá, egyet ő is pihenjen, midőn az utcza ajtaja nagy robajjal megnyilik s azon át Fodor ur lépett az udvarra. Kétrét kellett a jó urnak hajolnia, mert nagyon magas volt, az utcza-ajtó pedig nagyon alacsony, mivel az ács megcsalta volt Kádár uramat a kapufélfával, s rövidebbet állított mint kellett volna, s azóta, — pedig van már vagy huszonöt esztendeje — a mint menté magát Kádár uram azok előtt, kik kékre dagadt homlokkal léptek házába, még nem ért rá ujat tétetni.

A mesterné kíváncsian lépett az ablakhoz, megtudandó, ki jön illy nagy robajjal s elhatározta magában, hogy ha a legények közül lesz valamelyik, hát jól leszidja, minek lármázza fel az urát. Alig hitt azonban szemeinek, a mint Fodor urat megpillantá, s nagyot sikoltott ijedtében, mert azonnal eszébe jutott, hogy Fodor uram az egyik ekklesiának kuratora, s ezzel együtt az is, hogy en-

ben jövök, — mondá Fodor ur czélzással az ágyra, mellynek állapota mutatá, hogy csak most kelt ki valaki belőle.

Az anyjok újból engedelmet kért; a mester is dümmögött valamit, de ebből csak e két szó volt érthető, hogy fejfájás, meg öregség.

Aztán beszélgetni kezdtek az időről, a drágaságról, a szárazságról, meg több ilyen közérdekű dolgokról.

— Hanem egy szónak is száz a vége, — mondá végre Fodor ur, ki úgy látszik, nem nagy barátja a himezés hámozásnak — én olly sürgős dologban jövök, mi nem szenved halasztást!

A házastársak jelentékeny pillantásokat váltottak egymással, de szólni egyik sem tudott, s így kis idei szünet után, ismét csak Fodor urnak kellett felvenni a beszédet.

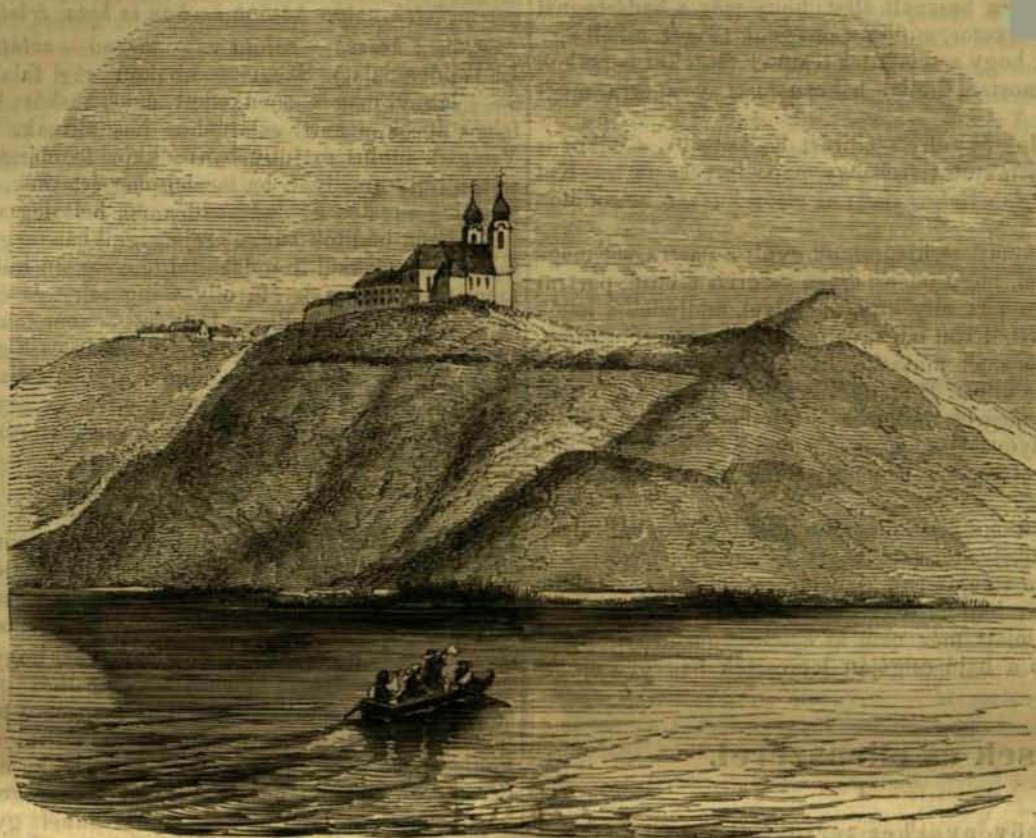
Nagyot köhögött tehát, s mint szokása volt fontosabb ügyek tárgyalásánál, jobb kezével bal kezének ujjait tördelgette mindenféle irányban.

A magyar Tempevölgy.

Regényes tájleírás JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

Hogy Balaton-Füred mint gyógyfürdő milly ritka nevezetesség — most még csak hazánkban, — egykor tán egész Európában is, azt nálamnál szakértőbbek eléggé elmondták már; — hogy ez éltető alkatrészekkel terhelt lég, melly a Balaton hullámairól jő, milly áldott hatással lepi meg az életműszert és a kedélyt, hogy a Balaton-iszap minden fontja egy lat szénsavas vasport tartalmaz, melly tüneményes gazdagság már a külföld előtt is olly hirre kapott, hogy a francia kormány tudományos vizsgatétel végett oda küldé egyik tudós orvosát, dr. Rohesant; hogy e kis tenger partján, melly maga is csupa ásványforrásoknak köszöni lételét, a meder közelében gazdag savanyvizforrás buzog; ez mind igen érdekes dolog lehet azokra nézve, kiknél a vér, a mell, az idegrendszer beteg; — hanem van Balaton-Fürednek még egy ollyan tulajdona is, a mi egyenesen a beteg szívnek tesz jót, s a mit eddig az orvosok, a vegyészek kifeledek az analysisből: nem a vas, nem az alkalik, nem a savak, nem a langy lég, nem a szép táj; hanem egy derék, becsületre méltó,

Balatonvidéki képek: Tihany.

hazafias érzelmű közönség. — Én szeretem látni, ha nagyuraink vi-
gadnak; de ne menjenek vigalmaikkal messzire. Nem szeretem azt
az elvet, hogy ide haza legyünk mogorvák, gazdálkodjunk, takaré-
koskodjunk; s ha mulatni van kedvünk és
pénzünk, azt vigyük ki külföldre. Miért ne
legyen nekünk idebenn a hazában is ollyan
választott helyünk, mellyet meglátogatni
élvezet és divat? hol a fesztelenség és az
elegancia egymással találkozik, hol távol ismerősök, hazai notabilitások egymást fel-
lálhassák, hol a főuri körök a középrend
osztályaival barátságos érintkezésbe jöhes-
senek s mindkettő megszerethesse egymást,
tanulhassa kölcsönösen egymás előnyeit be-
csülni, hibáit megszokni. És ez a megbe-
csülhetlen hely Balaton-Füred.

Öreg zászlós urak, régi hangzatos idők-
ből nagyrabecsült nevek, országos kapacitá-
sok a megyei világból, deli urhölgyek, fiatal
mágnások, lelkészek, tanárok minden fele-
kezetből, kisebb nagyobb urak mind egy
barátságos ismerős körré alakulva, melly
egymást szívesen üdvözli, a közbeszéd tár-

gyából ki nem fogy, sem nagyságát, sem kicsinységét nem érezteti
a másikkal, minden élvezetet megoszt mindenkivel, az első szóra
kész és előzékeny bármí okos indítvány felkarolására s iparkodik
egymás óráit kellemessé tenni; ezekből áll Balaton-Füred vendég-
közönsége. Megérkezésem estéjén gyönyörű holdvilágos idő volt, a
Balaton ezüsthimes tükrén csónakok lebegtek, s a csónakok felől
andalgó népdalok s méla nemzeti dallamok hangjait ringatta felénk
a szélesendes alkonyi lég. Fiatal szép delnök, magyar főurak csó-
nakáztak ott, ők énekeltek a népdalokat. Ez első vonásból rajzolja
magának az arczképeket tovább, a kinek helyes képzelme van; —

nem fog csalatkozni. Ez a vonás huzódik végig az egész társaséle-
ten s ez a mi többet ér Balaton-Füred minden magnésiajánál.

Reggel jeles zene ébreszti fel a vendégeket, sietni kell a sava-
nyuvizre, a savókurára, a séta tart, míg az idő bemelegszik, akkor
a fürdésre kerül a sor, a kis tenger langyos vize tán még régi
nymphájától örökölte csodálatos vonzerejét; búbájnak lehet azt
nevezni; a hogy ohajtatja magát azzal, a ki egyszer megfordított
benne, s ha átlátszó hullámai között libegünk, alig tudjuk azt el-
hagyni. A bátrabb uszók künn versenyeznek a zöld tükör fodroza-
tos szíven; két nevezetes uszóról beszélt akkoriban a közfigyelem;
az egyik volt egy fiatal
magyar gróf, roppant
athlétaí termet, a másik
egy kis tiz esztendő nő-
vendék diák. A gróf
nagyon megszerette a
kis diákot, a miért
az merész ambícióval
minduntalan vele bá-
torkodott versenyezni.
A gróf többször meg-
tette azt a férfias me-
rényt, hogy Füredről
átuszott Tihanyra; ez
néha négy órai uszás;
egyszer a kis diák is
bemerészkedett vele e
bátor vállalatba; a gróf
bizton hitte, hogy a
gyermek, ha érzeni
fogja, hogy fárad, majd
vissza kérezkedik; de
az csak uszott vele to-
vább: ekkor megszól-
litja a gróf: „van az
ön atyjának még több
fia?” — A gyermek azt
felelte „nincs.” — „Ak-
kor hát forduljunk
vissza.”

A délutánt regényes kirándulások, az alkony óráit a színház,
az estét kedélyes társalgás foglalja el, többnyire a szabadban, mert
Füreden rendesen derült idő van, eső ritkán esik, a környék még

is olly üde zöld; a Balaton lehel-
lete teszi azt; csak néha jönnek
pompás zivatarok onnan a somo-
gyi partok felől, miket napokkal
előre megjósol a Balaton, legna-
gyobb szélesendben elkezde hábo-
roggni, tengerhullámot hány, s
harsogva csapkodja partjait, a zi-
vatar napján fekete zöldre lesz;
csak szélei szegélyezvék fehér taj-
tékprémmel; s e sötétzöld tükör-
ben ollyan tündérien rémes a
czikkázó villámok lobbanása, mi-
kor egy-egy belecsap a vízbe,
mintha onnan alulról egy másik
csapna hozzá vissza: pár óra
mulva aztán kiderül az ég, a Ba-
laton megint kéken mosolyog,
mint egy könnyen haragos, kön-
nyen engesztelődő hölgy.

Füreddel szemben a tihanyi magas félszigeten emelkedik a
tihanyi apátság kéttornyú kolostora. Magasztos egy tájkép! A zöld
környezetben csak ez a sziklafal kopár, homlokán mint egy régi
korona az ódon épület, tövét a zöld hullám locsolja, kövült csigákat,
a mesés kecskekörmöket hányva ki a partra.

E kolostort a Bencze szerzet birja, mellynek derék tagjai s
kitünő igazgatója előzékeny szíveességgel mutatja meg vendégei
előtt a kolostor történelmi emlékeit; a pompás templom alatt van az
épület legrégebb emléke, az I. Endre által épített templom, melly
most tulajdonkép sirbolt, a hegy-ives boltozatok egyike alatt lát-

Endre király sarkeresztje.

Loyola viasz képmása.

ható még Endre sirkeresztje, a faloldalba beállítva, mely elég egyszerű egy fejedelem siremlékének.

Sajátságos nevezetesség a tihanyi zárdában, a Jesuiták alapítójának, Loyolának viaszképe, mi annak halott arczáról lön eredetileg levéve, mint ezt az átadó hiteles okirat bizonyítja. *)

(Folytatás következik.)

Az elefántok partra rakása Kalkuttában.

Midőn lovassereget kell szállítani tengerentuli tartományokba, mint ez a krimiai hadjárat alatt is történt, legbajosabb a lovak elszállítása, mert ezeket csiga segélyével kell a hajóra be és kiemelni.

Indiában az elefánt oly sokra használt állat, hogy még a hadseregnél sem lehet nélkülözni, és megesik sokszor, midőn a seregnek tengeren kell egy tartományból a másikba utazni, hogy a tömördek testü elefántokat is be kell emelni a hajóra! Ez, kivált a mostani indiai háboru alatt, gyakorta megtörtént.

Nemrég is tettek az angolok egy illy szállítást Kalkuttába, a mikor is 70, a maga nemében is óriás, elefántot tettek egy nap alatt a partra. Két hajó hozta ezeket, a „Tubalkain“ és „Belgravia“; az elsőn husz, a másodikon ötven volt elhelyezve.

Nagy néptömeg, számos katonatiszt, hivatalnok gyűlt a partra, sőt maga a kormányzó is megjelent nevével, hogy jelen legyen ez óriás állatok partra-tesztésénél. Igen, de a kikötő nem birt oly kirakóhelylyel, melynek a hajók mellé állhattak volna, s így a partból 150 láb távra kelle horgonyt vetniök. A kikötő töltése azonban alkalmasnak mutatkozott e célra, melynek legvégén egy nagy emelősigarud is állott. E mellé állt tehát elsőbb a „Tubalkain“ hajó, s a körülálló nagy tömeg csudálkozása s ujjongatása közt kiemelék abból az emelősigarud segélyével (lásd a képet) mind a 20 elefántot, először az istállóból a hajó födelzetére, aztán pedig a partra, anélkül, hogy legkisebb baj esett volna.

Az elefántok így partra jutva s kissé megnyomorgatva azonnal fürdőt venni siettek a töltés melletti sekély tengerbe; ott jól meghentergöztek és mosakodtak, nem sokat hederítve a hajósárok kiabálására, kiknek csak nehezen sikerült a vízből kicsalni s tovahajtani őket.

A második hajóból ez ok miatt már nem az emelősigarud segélyével szállíták ki az állatot, hanem a hajó csigáján leereszték nagyobb csónakokba, s úgy hozták a partra.

A mérgezések és ellenszerei.

(Folytatás.)

B) A bódító növényekhez tartoznak:

1. *A bolondító csalmatok vagy beléndek.* (Hyosciamus niger. Schwarzes Bilsenkraut.) Ezen büdös, árkok, szemétdombok körül bőven termő, hosszú puha szőrrel fedett karélyos levelű, kézhez ragadó büdös nedvet izzadó növény mindenki által ismeretes. Virága tölcéséres, sárga vörhenyes erekkel tarkázott. Gyümölcse száraz csalma-idomu tok, honnan nevét is vette.

Nem hallgathatom itt el a köznépnél maig is divatozó fogfűstölést, melyet a bolondító csalmatok magvaival szoktak véghezvinni.

Szabadjon idéznem még egyszer derék Diószegink erre vonatkozó leírását: „Eleven széne csalmatok magot hintenek, s azt egy tállal beborítják, hadd járja meg a füst; kevés idő múlva felfordítják a tálat, melyet már a szenvedő beborított fővel készen vár, és a száját reája tátja; a táliba pedig az alatt meleg vizet töltenek. Nem sokára szünni kezd a fájdalom, s mikor a beteg megúván elveszi róla a fejét, a víz színén néhány sajt-féreghez hasonló vékony szálcák uszkálnak, melyekről azt hiszik, hogy azok a fogból kihullott férgek.

A mesének megfelejtése ez: minden apró magvak, a tűzben kipattannak különböző-különb formákra; a csalmatok magva mind olyanná lesz a kipattanással, mint egy kis sajt-féreg, (a mint ezzel akárki is próbát tehet). A kipattogzások ezek közül egynehány a tálnak izzadt oldalára ragadt, melyeket aztán a víz lemosott. A fogfájás megszűnt, mert a mérges pára csábultta tette az ember fejét és érzését; de mihelyt abból kijózanodik, a fogfájás is visszajő. A ki a dolognak végire nem jár; minden képtelenséget könnyen elhiszen, kivált ha a dolognak olyan színe van, mint itt!

A bolondító csalmatok nagyobb mértékben vétetve be: ökröndözést, hányást idéz elő, minden különös fájdalma nélkül a gyomortájéknak. Majd azonnal vértörölődést hoz elő az agy és arz felé, mely utóbbi többnyire megveresedik; a szemek sajátlagos fényt nyernek, a láta nagy mértékben kitágul, a szem szikrákat lát, szédelés áll be, tompa főfájással. Később az erő alászáll, nagy mértékű izomgyengeség, majd szótlanúság áll be, a beteg járása ingadozóvá válik, s álom nyomja meg. Majd bódulásba esik, egyes arcz izmai görcsösen összehúzódnak, az érverés gyöngébb, a lélekzés lassabb s nehezebb lesz. S végül halál áll be.

2. *A mák* (Papaver somniferum, L. Garten-Mohn). Mindenkielött ismeretes, hozzánk Ázsiából átszármazott növény, melynek éretlen, késsel

több helyt meghasgatott fejéből (tok) keleten a *mákonyt* (Opium) bocsátják ki, s ezt napon kiszáritva kereskedésbe hozzák. A mákonyból többféle különböző kinézésű mérges állományt lehet kiválasztani, melyeknek mind-egyike erős bódító hatással bír, s minthogy ezek a mák fejében bent vannak; nagyon természetes, hogy bódító hatása ennek is megvan.

Innen tehát könnyen megítélhetni, mily könnyelműen, nemcsak, de vétkezen cselekesznek azon anyák, kik kis gyermekükkel bajlódni nem szeretve, azokat, hogy nekik alkalmatlanságukra ne legyenek, mákkal altatják el, mely által azok elbódulva, álomba merülnek, mi a mák hatásig folyton tart, néha csak az örökkévalóságra ébrednek fel, mint ez már igen gyakran megtörtént. *Anyák! kiknek gyermekeik jövő jóléte s boldogsága lelketeken fekszik, ha egészséges és értelmes gyermekeket akartok nevelni: — Órisszedjétek kisedet korában mákkal tompítani meg agyát, mely miatt gyermekeitek aztán később korban is buta, értellen marad.*

3. *A keszeg — saláta vagy dísznö — saláta, vad saláta* (Lactuca Scariola L. Wilder Salat). Szemétdombokon, régi falakon, s utak mellett nő; szára 3—4 lábnyi magas, emelkedett, ágas, tüskés; levelei nyilidomuak, fogasok, a felsők aprók, a kerti salátáéhoz hasonlítanak. Virágai aprók, halványársárgák. Virázik június és júliusban; ekkor legmérgeesebb. Mérges sajátága azon tejben rejlik, melyet, ha levelei megsértettek, fehér színben bocsát ki, mely külsőleg a testen gyuladást idéz elő, belsőleg véve bódító erővel bír.

Ezen bódító bár sok sajátágaiban megegyezzenek is a rágók csoportjába sorozottakkal, mindazáltal lényegesen különböznek azoktól azáltal, miszerint nem idéznek elő olyan ingereket és égetést a torokban s a nyelési szervezetben. A hulla — holttest — sem mutat valami különös jellemzőt, minő a rágók által előhozott duzzadás és a gyomorrészek összerágatása; a bódító által ugyanis nem jönnek gyuladásba a gyomor részei, a belek, legfőleg is csak megveresednek. Ellenben az agy tulatlik vérell, nem különben a szív, különösen annak jobb kamrája sötét, részint folyó, részint teljesen meg-aludt vérell telik meg.

Megismertetvén röviden a mérges növények legveszedelmesebbjeit, nincs más hátra, mint hogy azt mondjuk el, hogy ha a szerencsétlenség csakugyan megtörtént, s e mérges növények bármelyike által megmérgezteték valaki: mit kelljen cselekedni, hogy elhárítsák a szeméru következtény?

Első és legszorosabb kötelesség az, hogy mihelyt a tán csak gyanított mérgezést bizonyossá emelő jelek mutatkozni kezdenek, *tüstént orvost kell híratni*, a ki tudományából merített szükséges tennivalók alkalmazása által képes legyen idejekorán meggátolni, elhárítani az okvetlen beállandó szerencsétlenséget. Legszükségesebb tennivaló, ha meg akarjuk menteni a beteget ilyen esetekben az, hogy a halált hozó mérges növények, mielőtt erejüket a test belsejében kifejthetnék, tehát minél gyorsabban: eltávolítottassanak a testből, minek a mérgezés első perczeiben legokszorábban hánytató által kell megtörténni. Ez okból látnivaló, miként csak itt egyszerre kettős szüksége van annak, hogy orvos hivatassék, először, mert tudományánál fogva a körülményeknek legmegfelelőbb segélyt csak ő képes nyújtani; másodsor, mert mint tudva van, közönségesen: hánytatót csak orvos rendeletére kaphatni a gyógytárból.

— Helyén leendő itt megjegyezni, nehogy saját véleménye után induljon az ehhez nem értő egyik másik nénemasszony, hogy hányást eszközölni a népnél, fájdalom, mai napig is boldogtalan szokásban levő kutyatáj-kóró gyökerének, vagy az ugy nevezett arany-alkörmös — berzseny vérfűz — (Phytolacca Decandra) gyökerének kifacsart levélvel semmi áron nem szabad; mert ezek is nagy mértékben bírva rágó sajátással, az az eset áll be, hogy ennek mérge is amazéhoz csatlakozik, mely már a testben van, s a helyett, hogy megmentené, minden bizonynyal megöli a beteget.

Ha egyszer már a beteg, orvos kezei közt van: úgy a megmentés már félig sikerült; minthogy azonban jöhetnek olyan körülmények elő, melyekben a legjobb szándék mellett is lehetetlen a beteget tüstént orvos kezeibe adni, hogy környezői tudhassák, miket kell tenniök elhalasztathatlanul, ha meg akarják menteni a magára hagyatva mindenestre elveszendőt; ime közlöm a gyógyszereket s az azok alkalmazása körüli eljárást.

Az ártalmas, mérges anyag a testből mindenekelőtt eltávolítandó levén, — ha orvos nem létiben hánytatót be adni nem lehet — hashaj ók és csőrök (allövetek, Klystiere) minél gyorsabb alkalmazásával kell azt kihajtani; s hogy az ember a mérge rágó hatását lerontsa: langyos vízből, tejből, fa — vagy lenolajból, (melyek szükség esetén a népnél jobbadán mindig lenni szokott kendermag-olaj által helyettesíthetők) egy ritkább, tejfelhez hasonló sűrűségű folyadékot kell csinálni, s ezt beadni, még pedig úgy, hogy először kissé tetemes adagot vegyen be belőle a beteg, s a beadást óranegyedenként 2 szer, 3 szor most már kevésse apróbb adagokban mindaddig ismételni kell, mig nem az égetés benn a gyomorban szünni kezd.

Nem különben csersav-tartalmu főzetekkel igen nagy jót eszközölünk, miket következőleg készíthetünk: 2—3 lat cserfa-héjat, vagy tölgyfa-héjat, vagy ha volna kéznél, összetört tölgygubacsot — gubó — megfőzünk egy itczényi főzetre vízben, s ezen főzetest adjuk be rövid időszakonként kia fél-poharanként 3—4 szerre, mig nem a bajnak elejét vehetjük.

Ha azonban hamarjában ezen leirt szereket összekeríteni nem lehetne, minthogy itt az időnyeréstől temérdek, nem ritkán minden függ; ez okból szappanos vizet (szappant vízben felolvasztva) kell készíteni és beadni a betegnek, ugyancsak mint az imént mondottakat gyakran ismételve, mindaddig, mig vagy az égetés általa megszűnik, vagy olajos folyadékot készíthet az ember. — Jók továbbá: a fekete kávé, mely jó erős legyen, china főzet,

*) Prototypon S. Ign. de Loyola, ao. 1556 pridie Kal. Aug. s vultu genuino depositum, ac annis plus, quam ducentis in collegio societatis Jesu cultum; a Laurentio Riecio, ultimo societatis Jesu generali ante funus eiusdem societatis aug. Maria Theresia oblatum, aequo Doo. Iga Krampni lex suo in spiritualibus patri. Hic Comitissae Leop. Nádasdy, Hic: Josepho Fuxhoffer, ex Jesu Societatis nepotum praefecto, hic demum germano suo, D. miano Fuxhoffer Benedictin. dn. reddidi ordinavit, etc.

ha t. i. készíthető volna, eczet, mely jóformán minden háznál szokott lenni, citromlé s olajos italok.

Ezen eljárást mind a rágó, mind a bódító mérgek ellen egyformán lehet alkalmazni, azon megjegyzéssel, hogy míg a hánytató mind kétfélénél, ha csak lehet, mihamarább elkerülhetlenül alkalmazandó — a többiekkel illetőleg a rágó mérges növényeknél a hánytató után az olajos italok, szappan-lé; a gombáknál különösen hashajtó és szappannal készített allövet; (itt az eczetet kerülni kell a fentebb mondott oknál fogva;) a bódítóknál erős kávé, eczet, citromlé és szappanlé bírnak elsőséggel. A beteg vízszintes helyzetbe vagy irányba fektetendő, gondoskodni kell, hogy a mennyre lehet, nyugott legyen s helyét gyakran ne változtatgassa.

Ime itt vannak a növényország azon mérges terményei, melyek nálunk is találtatván, leggyakrabban szoktak okai lenni a növény általi mérgezésnek. Mielőtt a még hátralevő, ásványországi mérgekhez átmennék, fel kell említenem néhány példát az általok történt mérgezési esetek közül, nagyon jól tudva azt, hogy míg egy részről példák által leginkább bizonyítható és hitelt szerző a mondottak igazsága: addig más részről az esetek körüli eljárások kissé részletesebb leírása által a különben is véletlenül felkerülő bajoknál a gyorsan, gyakran csak pillanatnyi gondolkozás után mulhatlanul beandó mentőszerekhez hűvösebb marad az emlékezet. A történetek *Gmelin* „Gift-Geschichte”-jéből vannak véve. (Gmelin mérgezésekről írott könyve.)

1. Néhány fiu *őssi kihircs* leveleivel játszadozott, s kiszedve magvait megkostolák azokat, s mivel édesesnek tetszett nekik, jócskán ettek belőle. Kevés idő múlva még játék közben nagyon betegek lettek, erősen hányni kezdtek, miáltal szerencsésükre valamicske a kikires magvaiból is kiszabadult belőlük. Szüleik néhányszor meleg tejet adtak be nekik, mi által az egyik csakugyan fel is gyógyult, a másik pedig hányás közben csakhamar meghalt.

2. Bizonyos szabóné egykor családjának ételt készítvén, a levesbe bors helyett *fehér sássa* port vetett, mely a bors szokott helyén olyan színű papírból volt. Éreztek ugyan a leves kellemetlen ízét, azonban mind az asszony, mind férje, mind két kis gyermekük megevék azt. Kevés idő múlva jéghideg izzadás vette őket elő, felette elgyengültek; érverésük csaknem megszűnt, s majdnem érzékenység nélkül hullottak le. Majd két óra telt el, míg véletlenül egyik szomszédjuk hozzájuk vetődvén, azonnal orvosért futott, ki is mindegyiknek hánytatót adva be, később nagy mennyiségben melegvizet olajjal keverve: megmenté ugyan őket a bizonyos haláltól, azonban huzamos ideig gyengék voltak s tagjaikat reszketegség fogta el.

3. *Matthiol* írja, miszerint ő 1561-ben több császári orvos jelenlétében egy negyed lat *sisakvirág* gyökerport adott be egy olyan gonosztevőnek, ki halálra volt ítélve, s ki e probatetre — mint ő mondja — sokkal örömebb ajánlotta magát, mint kötél általi halálra. Czelja a szerencsétlen kémetnek az lett volna egy részről, hogy megtudják, ha vajjon lehet-e oly biztos ellenszert adni e mérgek ellen, mint például akkor tájban alkalmaztak egyet a mireny — *Arsén* — ellen. Mástél óra hosszat semmi változás nem történt az elítélten s ezt a mérgek gyenge hatásának tulajdonítva, még egy olyan adagot adtak be neki, csak hogy ez már nem gyökeréből, de szárából, leveleiből, virágából s magvaiból állott a *sisakvirág*nak. Három óra hosszat szinte minden változás nélkül volt, mikor aztán egész testében gyengeség fogta el, hideg verejték ült homlokára. érverése mindig gyengébb lett. Ekkor adtak neki ellenszert, melytől bár kissé könnyült is, minthogy teljesen megmenteni aligha volt szándokukban, a mérgezés fentebb előszámlált tünetei közben elbódultan meghalt. Halála után arca szederjes lett, mintha csak kötél által végezték volna ki.

4. *Bauhin* írja, hogy *sisakvirág* gyökerétől, melyet saláta gyanánt ettek, Antverpben egy egész asztali társaság meghalt.

5. *Wepfer* után írja *Gmelin*, miszerint Némethonban egykor 8 kis gyermek játszani ment ki a mezőre, s egy folyam mellett *vizi bürök* (gyilkos csomorika) gyökeret találtak, mit ők *pesternák* (*pastinaca*) gyökérnek gondolva, időtöltésből inkább, mint éhségből, enni kezdték. Mártiusban lévén az idő, a gyökér mérges ereje felette ki volt fejlődve, a mellett nekik édes, kellemes ízűnek tetszett. Mindannyian jó kedvvel tértek haza, majd nem sokára azonban egyik a másik után, a szerint mint többet vagy kevesebbet ettek belőle: elkezdtek mindannyian gyomorfájásról panaszkodni, fogaikat csikorgaták, szemük csudálatosan forogtak össze vissza, csuklottak, füleikből vér tört ki, hányási inger állt elő, hányni azonban nem tudtak, mert a nyelés erősen bezáródott, fogaikat összeszoríták úgy, hogy kettőnek mentő szereket nem adhattak be, mi okból azok alig 1/2 óra alatt mindketten iszonyu kínok közt haltak meg. Arczuk s altestök éktelenül felduzzadt, szemök alatt szederjes gyűrű képződött. Szájukból még a temetés óráján is zöld habok tájtékzottak.

A többieknek, kiknek fogaik nem csukódtak úgy le, majd eczetet, majd azon időben *Theriacát* — egy régi módu, különféle illatos füvekből, nem ritkán mákonyval készült gyógyszer — s dohányfözetet adtak be szüleik; miáltal hányás utján a mérgek gyökér nagyobb részétől megszabadulva, életben maradtak.

Fentebb elmondtuk általánosságban ezen mérgek ellen is használandó szereket, most csak annyit kívánunk még megjegyezni, hogy a közelebbi években ezen gyökérrel nálunk is nem egy ízben történt hirtáplilag nyilvánosságra jutott mérgezés.

6. *Willis* közli, miszerint bizonyos ember erős hasrágásból eredt fájdalmi megszüntetésére egy nagy adag máklevet vett be. Nem sokára erős nyomást érzett a gyomrában, melynek enyhítésére a boldogtalan, bort és pálinkát ivott, miknek következtében a nyomás még nagyobb lett, míg nem elgyengülve önkívületbe esett s körülbelül 3 óra alatt meghalt.

A gombák mérges fajai nem ismeréséből származott szerencsétlenségekre

elég példa a tavali nyár végén a lapok által is közölt eset, miszerint a *Hajdúvárosok* valamelyikében — talán *Dorogon* — egész család kihalt; ugyanolyan eset történt ez előtt mintegy pár évvel *Nógrádmegyében* egy másik családdal.

(Vége következik.)

Egy levél Teleki Mihálytól.

mellyet *Nemes János* komájának ír. Eredetije a *Damokos* család levéltárában Erdélyben.

Kívülről:

Tekintetes Nemzetes *Nemes János* urnak *Joakaró* uramnak komamnak.

Belül:

„Ajánlom szolgálatomat kegyelmednek!

Kegyelmed levelét olykor adta meg kegyelmed embere *Balásfalván*, mikor ő *Nagyságok* szintén indulni akartak, ott választ nem adhattam, itt is eddig nem volt kivel iratnom. Sokat kegyelmednek nem írhatok, mert a mi keveset irtam volt is úgy látom kegyelmed sajnállya, maga azon dolgról se egy, se kettő, hanem több becsületes emberek is irtak nekem. A bizonyos, hogy mind kegyelmednek, mind nekem, mind másoknak Erdélyben egyszer egyszer egy *Fejedelmének* kell lenni, noha most kettő legyen, Isten kegyelméből kiket hogy Isten sok esztendőig szeretséssel éltesse, szívesen kívánom, Isten kegyelmedet éltesse.

Fejérvárott 11,7br 1689

kegyelmed szolgálja komja

Teleki Mihály.

Az igazság ABC-je.

Kényelmesebb és háládatosabb, ezek mellett mulatságosabb tolljátékokat alig fedezhetett fel valaki, mint valamely tárgy felett ABC rendben elmélkedni. . . . Illy szempontból indulva ki, én az *igazság ABC-jét* állítam ki. Nem mondom, hogy merészen versenyezhetik ez a mások e nemben szerkesztett eszmétörédekével; mégis reményelem, hogy: a többek között, talán ez is megérdemli azok figyelmét, kik kedvelik a komoly mulatságot.

Lássuk tehát:

Az igazság:

A = Árvalány, régilyány, már menyecskének is megjárna. Kérték is tiszta-hideg-kezet az *ügyvédek* sokan, több ízben; néhánynak oda is ígerte azt; — de a fekete napokban — a jegybenjárás heteiben — clienseik után járva, itt-ott találkoztak a kövér s meleg karu *részhajlás* selyem öltönyű leányaival: s mindegyik azokhoz szegődtek a hűtelének. E mellőztetés a szende arát határozatra bírta: soha többé senki fiához nőül nem mennie. Levette egyszerű öltönyét. — Mezetlen állapotában csak a *tiszta szíveknek* és *ártatlan kezűeknek* mutatja magát. — Az elcsábított elcsábult hajdani imádók — ha szemökbe pillant — nem mernek rátekinteni: repulsi veritatis viribus, elfutnak a merőn tekintő szem elől.

A = Anya, szelided édesanya, melynek körében mulatozik a béke és nyugalom; de gyermekei: *gyűlölet* és házastárszkodás (veritas odium parit:)

B = Bárány, melynek gyapjába szegény és boldog, igaz és hamis kapaszkodik; de a gonoszoknak markaiba szakadnak a fejtő fűrtök: a jó lekismertti kegyesek pedig, fentartatnak általa a kétkedés beláthatlan határu tengerén.

C = Csalán, melyről az igaz uton kívül csavargóknak gyakran fölborsózik és hurkázik a háta.

Cz = Czinober, mely az álnokok zöldes sárga képét gyakran vörös pirosra festi.

D = Delnő. Negyven ötven év közt, vagy azokon is tulajáró hölgyeket, — járjanak azok pártában vagy buborító (főkötő) alatt. . . bátran megtisztelhetni e névvel. *Pártában maradt delnő*, mely körül — mint bolygók a nap körül — sokan udvaroltak, — de mint amazzal bolygói, így ezzel is udvarlói, közelben soha nem találkozhattak; mert a folytonos közeledés természetes következt az érintkezés: — már pedig ha az ügyvédek az igazsággal gyakran érintkeznének: akkor az összeütközés törvénye szerint, a kisebb erő, hódolván a nagyobbaknak, — a peres ügyek összeolvadnának, olvadt állapotukban kiegyenlítetténnék; — és az igazság egyedül ülvén királyi székében: *perlekedésre szükség nem lenne*. Innen magyarázható ki a völegény ügyvédek ingatagsága, melyet — a részhajlás leányaikhoz szegődvén — az A betű alatt főlebb tanusítának. —

E = Élely, melyet az egész világ tárott orral kíván szivni; csak az a veszedelmes dolog, hogy a *szén* és *mireny* — az álnokság fiai — elvegyítik a tiszta elembe, és tisztának vélvén a tisztátalant, és a vegyüleből igen sokat sziván: elbódulunk és balul itélünk.

F = Forrás, melynek vízből a ki iszik — csak más forrásokhoz ne zárándokoljon mellőle: — soha örökké meg nem szomjazik.

G = Gát, mely az ármány és cselek csavargó folyamát, sebes futtában gyakran föltartóztatja; — de ha magas hegy vagy halom tövéből fakad a folyam forrása: az által gyakran szétdulatik. Példákat mutattak rá *Gara*, *Ujlaky*, *Cillei* — másokat is említhetnénk.

H = Halál azoknak, kik minden áron, uton és módon *élni* kívánnak, — de az ő *utján* épen nem járnak:

I = Isten. A régi görögök és rómaiak legelső Istenökül tisztelték a *Fatumnak* keresztelvén, még az Isteneket is kormánypálczája alá görnyesztették: — most már a napleső proletárok és zsebmetező iparlovagok is gyakran kibúvnak vasjarmából; . . . a *Bakonyban* kődergő atyafiak pedig, mint divatból kivénült szüzet említeni sem akarják, — nem is ismerik.

J = Jutalom, melyet a legfőbb bíró, tul a siron akkép ad meg kinek kinek, a mint e testben cselekedett jót vagy gonoszt.

(Folytatjuk.)

TÁRHÁZ.

Kakas Márton a színházban.

LXX. Levél: „Fenn az ernyő, nincsen kas.“ 100 arannyal pályadíjazott vigjáték, Szígligetitől.

Post nubila Phoebus! magyarul mondván „borura derü.“ Szígligetinek e jutalmazott vigjátékát előre is igen jó hír előzte meg: még a kritikusok is dicsérték, és az előadás bebizonyította, hogy a darab olyan jó, mint a híre: még a drámaírók is dicsérik. Egyszerű mese van benne feldolgozva: közeprendű család, hogy akar fényezés által rangjánál magasabbnak látszani. „Mindennapi dolog — a költő szerint — sokszor megesett már; de a kin megtörtént, annak megszokadt bele a szíve,“ vagy mit mondog? a tárczája. Epen azért érdekelt mindenkit, mert mindenüvé talál. A sok elmésséggel, találó satyrával írott mű az által válik kétszeresen becsessé, hogy versekben van írva, még pedig mértékes és rimes versekben, mik az előadásnak valami finomabb *amatot* kölcsönöznek. Csak a szenvedélyes dinnyészek értik, hogy mi ez? Így a magában is kitünő vigjáték valódi költői művé emelkedik, s maradandó értékűvé lesz. Bizton elmondhatjuk, hogy e mű által irodalmunk gazdagult, nemcsak szaporodott, s nagyon örülünk rajta, hogy Szígligeti muzsája megmutatta, hogy ha öltözködni akar, most is legszebb kisasszony valamennyi között. A színház, mind a két egymásután következett előadásán e vigjátéknak tömve volt, a közönség figyelmeztetett, élvezett és tapsolt. Diadal volt ez; szép nyelvünk diadala, melly fényesen bebizonyította, hogy hegedűkíséret nélkül is tud zengeni.

Kakas Márton.

Irodalom és művészet.

+ (Jókai Mór „Dekameron“jának III., IV., V. füzeté) e napokban egyszerre hagyta el a sajtót, s így a tíz kötetre terjedő vállalatnak fele át van adva a nyilvánosságnak. A még hátralevő öt kötet is gyorsan fogja egymást követni. Jókai neve elég kezességet nyújt az iránt, hogy a „Dekameron“ mindig oly műveket hozand, mellyek érdekesség, változatosság és költői előadás tekintetében a követelőbb olvasókat is képesek kielégíteni. Jókai örökfriss humora, költői világnézete, merész phantáziája és gyönyörű nyelve, mind oly dolgok már, mellyekről mindenki beszél. A „Dekameron“ száz novellából eddig tehát 50 novella már a közönség kezén van. Mennyi becses új olvasmány! s mennyi ohajtott zsákmány a külföldi lapoknak, kik e műveket kapva kapják és sorba lefordítják olvasóiknak.

— (Jókai Mór munkáinak népszerű kiadásából) megjelent az V—IX. kötet. Ez új kötetek tartalma a „Törökvilág Magyarországon“ című tört. regény. Heckenast Gusztáv sok hasznos szolgálatot tett már irodalmunknak, mellyért méltán megérdemli a közelismerést. A jelen vállalat is nem csekély fontossága, mert ez olcsóbb kiadás által lehetségessé válik, hogy legkedveltebb novelláirónk műveit azok is megszerezhessék, kik azükebb anyagi körülményeik miatt csak szerényebb összegekkel képesek áldozni az irodalom oltárán. Illy módon lehetségessé tétetvén a könyvek időszakonként, olcsóbb áron megszerzése, az olvasási vágy napról napra nagyobb terjedelmet és több tápot nyer, mi ismét ösztönül szolgál arra, hogy nélkülözhető filléreinket könyvek szerzésére fordítsuk, s így irodalmunk virágzásának előmozdítására tevékenyen hathassunk. Kik még Jókai munkáit nem bírják, azoknak legjobb alkalom kínálkozik, azokat ez olcsó kiadásban megszerezni. Többi művei is illy alakban fognak megjelenni. Egy-egy füzet ára 20 pkr.

— (Pálffy Albert új regénye „Az atyai ház“) mult héten szintén megjelent diszes két kötetben Heckenast kiadásában. Regényeink száma ez által ismét egy maradandó becsü művel szaporodott s hölgyeink teljes megnyugvással vehetik kezükbe e finom izléssel és magyar szellemmel irt kedélyes olvasmányt. Ára 2 pft.

+ (Tompa Mihály összes költeményeinek I., II. és III. köteté) a napokban elhagyta a sajtót igen szép kiállításban. Ha már a munka külső csinját dicsérettel kell megemlítenünk, mit mondjunk annak tartalmáról? Valódi kincsánya az minden magyar emberre nézve. Mindenki tudja, hogy Tompa jelenleg Arannyal a legkitünőbb helyet foglalja el költészeti irodalmunkban. Gyönyörű népdalait a nép szívtében énekli; balladái, regéi, költői beszélei s igazi ihlettséggel irt lyrai versei mindannyi gyöngyei irodalmunknak. Tompa Mihály az, kiről Petőfi egykor így nyilatkozott: „Ha Petőfi nem volnék, Tompa szeretnék lenni.“ Hiszszük, hogy mindenki sietni fog nagy költőnk összegyűjtött műveit sajátjává tenni.

— (Xantus János „Amerikai levelei“) — mint Györből tudósítatunk — 12 képpel ellátva, elhagyták az ottani sajtót s megjelenésük várható. Olvasóink tudják, hogy külföldön tartózkodó hazánkfának ezen művét, mellyből mutatványképen néhány levél a lapokban is megjelent, Prépost István ur adja ki saját költségen, s hogy Xantus János többi között sok ideig tartózkodott Kaliforniában.

+ (Csengery Antal) m. akadémiai tagnak „az altáji népek ősvallása, tekintettel a magyar ősvallásra“ című értekezése, mellyet korábban az Akadémiában olvasott fel, most egy csinosan kiállított füzetben megjelent. Ára 24 p. krajczár.

+ (Győri Vilmos), sok tehetségű fiatal írónknak a Balassaféle husz arany pályadíjjal koszoruzott „Balassa János“ című beszélye nemsokára elhagyja a sajtót. Heckenast Gusztáv adja ki e művet, melly körülmény kezeskedik annak csinos kiállításáról. E beszélyre előre is figyelmeztetjük az ifuságot, mellynek számára az írva van.

+ Beküldetett szerkesztőségünkhez) id. Dumas Sándor „Egy galamb története“ című történeti regénye egy kis kötetben. Francziából fordították Bereczk Béla és Hang Ferencz. A kiállítás csinosága és sajtóhibáktól mentessége becsületére válik Malatin és Holmeyer uraknak Kalocsán, kiknek gyors-sajtója alól az érdekes regényke kikerült. Fordítók azon figyelmeztetést teszik közzé, hogy a másik hirdetett regény „Cecilia“, az előfizetők késő beküldése miatt, csak e hó 20-dika körül fognak megjelenni s szétküldetni az előfizetőknek.

+ (Irinyi Józsefnek) „Az 1790/1: 26-ik vallásügyi törvény keletkezésének történelme“ című munkája német kiadásban is megjelenvén, mint a „Prot. egyh. s isk. lap“ írja, a külföldön is elismeréssel találkozott. A hollandi király ő felsége ezen „becses műért“ köszönetét nyilvánította szerzőnek. Ugyanezt tevé a württembergi s legújabbban a porosz király is egy közelebb érkezett porosz kir. kabineti iratban.

+ (Kertbeny) egy nagyszerű irodalmi vállalatot akar megindítani Bécsben, melly 60 füzetre terjedne, s magyar költők és beszélyírók műveit fogná tartalmazni német fordításban. Kiadására, mint halljuk, egy jó hitelű bécsi könyvtáros vállalkozott. Ohajtjuk, hogy a fordítás sikerült legyen, mert csak így fogjuk megköszönni Kertbeny fáradozását irodalmunk körül.

+ (Festetics Leo gróftól) a „Palotás“ szerzőjétől „Pásztor lakodalmas“ című zenemű fog néhány nap mulva megjelenni, melly Liszt Ferencznek van ajánlva.

+ (Kempelen Risa) újabb beszélyei 2 kötetben, s a korán elhunyt írónő könyvmatu arczképével közelebb megjelentek. A csinosan kiállított 2 kötetnyi munka ára 2 f. — Kempelen Győzőtől (az elhunyt írónő férje) szintén egy becses munka jelent meg, „Magyar nyelvtani olvasó könyv“ Gartner Ferencz módszer szerint a magyar néptanodák második osztálya számára van készítve, s az első nyelvgyakorló és olvasó könyvhöz segédkönyvül szolgál.

⊙ A Religio szerkesztője főt. Zalka Ev. János által az eredeti bűn nélkül fogantatott Boldogságos szűz tiszteletére készitendő egyházi énekre kitűzött 8 darab arany pályadíjt, Szabó Imre esperes és fölső-iskári plebanus költeménye nyerte el.

+ (Scitovszky János) hercegprimás bibornok ő eminentiája a Gyulay Károly és Nagy Miklós által kiadott „Képalbum“ följajánlását maecenasi nagylelkűséggel kegyeskedett elfogadni. Gyulai nyilatkozata szerint ez album többi képei is meg fognak jelenni május végeig, mellyek közöl Futak és Erdőd néhány nap mulva elkészülend, s ezek után Uj-Orsova, Belgrád, Nagy-Szeben' és Vuicin gyorsan fognak következni.

+ (A Hunfalvi Pál) által szerkesztett „Magyar nyelvészet“ III. évi folyamának IV. füzeté következő tartalommal jelent meg: Mallach Gramatik der griechisch. Vulgarsprache, Tély Jánostól. A számjéd nyelvről, Hunfalvy Páltól. Eurén finn nyelvtana Fábrián Istvántól. Tájékozás a szanszkrit, görög és latin nyelvtudományban, Hunfalvy Páltól. Nyelvtudományi kétség és kérdés, ugyanattól. Iskolai tudositványok II III . . . r-től. Ugoceai néptalányok, Szilágyi Istvántól. Szózat Igor hadjárataról.

⚡ (Ismét egy vidéki lap) keletkeztéről veszünk hirt. A „P.O.Z.“-nak írják Pécsről, hogy ottani Horváth Imre szabómester egyesülten dr. Skrinariits ural egy politikai-szépirodalmi lapot szándékozik alapítani.

+ (Szígligeti kifogyhatlan.) Sok érdemű színműirónk ismét két új drámát fejezett be, egyiket „Mátyás király.“ a másikat, „Zsigmond király“ cím alatt. Ezekon kívül „Vazul“ és „Aba Samu“ című régiebb darabjait ujlag átdolgozta.

+ (A naptárszerkesztés), ugy látszik, kiment a divatból. Az idén még egyedül Friebeisz István állott elő „Délbáb“ naptárja programmjával, mellyre azonban a felhívás szavai szerint „ne méltóztassék előfizetni, csak aláírni.“ Mint halljuk Szigeti József a „színházi naptár“ szerkesztését nem fogja tovább folytatni, minthogy mult évi e című vállalatán is tetemes veszteséget szenvedett.

⚡ A „Gy. K.“ levelezője írja Sopronból: „Színészeink tegnap fejezték be előadásukat. Vizkereszt óta a közönséget leginkább operákkal mulattatták. Legtöbb hatással adták a magyar operákat s „Ilka“ és „A kunok“ oly hatást idéztek elő, mellytől a „Proféta“ s „Ernani“ stb. nagyon távol maradtak. A soproni polgár meg nem tagadja azon szeretetet, mellyet a magyar elem iránt táplál.

△ Megjelent s Treichlinger műkereskedésében kapható: „A szerelmi vadrózsák költőjének! Jaj de édes! Jaj de jó! Csárdás zongorára, szerelmes jó kedvében szerette Németh J. 13-ik mű, ára 30 kr. p.“ Továbbá ugyanazon szerzőtől a Csenki emlék, ábrándos magyar, a nemzeti színház nyugdíjintézetének szentelve, kapható Pesten Rózsavölgyinél és Wagnernál, Sopronban Seyring és Heinecke, Sz.-Fehérváron Ruster kereskedésében és minden nevezetesebb műboltban. Ugyan a nevezett szerzőtől megjelent „Lóra polka.“

Ipar, gazdaság, kereskedés.

△ (Új találmányu kocsi.) Aradról értesül a „P. N.“, hogy ott Pápai Márton, kocsiagyártó, K. hivatalnok találmánya nyomán, ruganyos kerekű kocsi készítésére vállalkozott. Feltaláló e ruganyos kerekű kocsi alkalmazása által a költséges vasutakat akarja nélkülözhetőkké tenni.

+ (A temesvári takarékpénztár) forgalma mult 1857 évben 2512,618 f. 26 kr. tett; tisztajövedelme 10,303 ft. 55 kr. volt.

△ (*Nevezetes birka.*) Baján egy gazda egy ürüt nevelt, mely idáig is már két mázsa 26 fontot nyom s gyapja igen szép. A tulajdonos, hir szerint, Pestre akarja hozni, hogy itt közszemlére kiállítsa.

+ (*A M. Futárnak*) erdővidéki levelezője írja, hogy azon kis járásból, mely 22 faluból áll, a múlt évben 280, s ez idén már 100 székely vándorolt ki Moldvába és Oláhországba. Hogy e kivándorlások nem kenyérhiányból, hanem valami más okból történtek, igen valószínű, mert a vidék sok gabonát terem, mit azon körülmény is tanúsít, hogy e kiterjedelmű járásban 16 szeszgyár van.

⊙ (*A magyar bor Angliában.*) A „Bor. Lapok“ egy londoni levelezője többek közt írja, hogy a brit szigeten évenként fogyasztott összes bormennyiségnek legalább öt hatod részét a szesz spanyol borok teszik, s hogy a borkereskedés nagyja néhány nagykereskedőhöz kezében van. Ezek már évtizedek óta birnak Spanyolországban és Portugáliában nemcsak kereskedelmi összeköttetéseket, raktárakat, de nevezetesebb helyeken még szőlőt, pinczét is. — Továbbá, hogy a magyar bort a kereskedő Angolországban csak kivételesen veszi meg, ha t. i. ollyat kaphat, mellyet természetes belértékénél fogva más ismert bor gyártására használhat, s a magyar bort a maga becsületes neve alatt árulni, mint ollyat, ritkán jut eszébe. — Az angol izlés bor dolgában a képtelenségig konok, a déli szesz borokat kiválólag kedveli s még a természetes borban is a megszokott egyenlőhöz ragaszkodik. Ha tehát e szokás bátyáin magyar borainkkal rést akarunk nyitni, a legjobbakkal s legerősebbekkel álljunk elő s a kereskedőtől ne várjunk üdvet, ezek inkább nyomni, mint segíteni igyekeznek, hanem a vásárt egyenesen a fogyasztó tűzhelyénél kell felkeresni. Igen sokat használja személyes ismeretség, továbbá a nagy készlet mustabor, hogy szét lehessen küldeni mutatványkép, sőt nagyobb adagokban is, csak hogy izeljék, ismerjék s kedveljék meg.

M i u j s á g ?

* * *Főherczeg Főhormánysó ur ő cs. Fensége* e hó 4-én délután Bécsből Budára érkezvén, a tábormezőn szemlét tartott a jelenleg ott levő lovasosztály fölött; erre kihallgatásokat adni s a délutáni vonattal Szolnokra utazni méltóztatott.

— *Selmecsről* azon tudósítást veszszük, hogy az ottani ev. gymnasiumba még mult évben elválasztott tanár *Breznyik János* ur, mult hó 18-án kelt legmagasb s legkegyelmesb cs. kir. elhatározás következtében hivatalában megerősített. A selmecziek öröme e felett határtalan s reménylik, hogy gymnasiumuk ügye ez által új korszakba lépett.

△ (*Liszt díszmiséje*) Párisban is elő fog adatni a szerző vezetése mellett, az Eustach egyházban.

△ *Gungl Pécs*ett letelepült hegedűművész, a nyári évszakban Sz.-Pétervárra akar kirándulni, hogy onnét sok babért és még több rubelt hozzon vissza.

+ (*A magyar orvosok és természet vizsgálók*) tiz évi szünet után az idén újra életbe léptetik azon üdvös szokást, hogy évenként az ország valamelyik városában gyűlést tartanak és a vidéken természetudományi vizsgálódásokat tesznek. Az idej nagy gyűlés székhelyeül Pest van kitűzve.

△ (*Adómentesség.*) Pest város felsőbb helyre folyamodott, hogy az egykori harminczadépület helyén eladandó telkeken épülendő házak 20 évre mentek legyenek az adótól. E folyamodásra a mult napokban érkezett le a helybenhagyó válasz.

+ (*Bogya Rózsa k. a.*) jelenleg a milánói „Teatro alla cannobiana“ színházban vendégszerepel, még pedig olly nagy sikerrel, hogy az olasz lapok nem győzik eléggé dicsérni. Az olaszok előtt közkezdességben álló „Sevillai borbély“-ban arat legtöbb diadalt. A nemzeti színház igazgatósága hir szerint meg akarja őt nyerni néhány vendégszerepre színpadunkon, mellynek a művész pár év előtt egyik kedveltebb tagja volt.

+ (*Hogy Hegedűs szintársulata Pozsonyban*) milly kitűnő részvétnak örvend, arról legjobban meggyőz bennünket egy bécsi lapnak e tárgy felett közelebb történt kifakadása, a mint következik: „Mig a magyar előadásokon rendszeren annyi nép gyűl össze, hogy majd szétnyomják a színházat, addig a német előadásokon a színesek üres helyeknek adják elő darabjaikat. Fájdalom, hogy ennyire jutottunk Pozsonyban! fájdalom, hogy nemzetiségünktől elpártolva hódolunk idegen nemzetnek, s annak javát mozdítjuk elő!“ Tagadni nem lehet, hogy ez kissé badar beszéd a német laptól — de „fájdalom!“ mi majd csak hódolunk továbbra is ennek az „idegen nemzetnek“ Pesten is Pozsonyban is, Debreczenben is.

+ (*Bulyovszkyné asszony*), husvét óta, midőn nemzeti színházunktól (reméljük, nem hosszu időre) visszavonult, a kolozsvári színpadon vendégszerepel, még pedig daczára annak, hogy az ott működő szintársulat jelenleg igen gyarló lábón áll, mindig nagy számu közönség előtt, melly e kitűnő művésznőt mindannyiszor lelkesedve és szünni nem akaró tapsviharral fogadta. Mult hó 17-én „Gabrielában“ lépett fel, mit jutalomjátékaul választott. A lelkesedés, mellyel a jutalmazott művésznőt ez este a nagyszámu közönség fogadta, ritkítja párját; kitéptekor lelkes tapsvihár és éljenzés tört ki, mialatt szalagos koszoruk, ékszerekkel díszített virágbokréta repültek lábaihoz. A karzatról három rendbeli verset is szórtak tiszteletére. Az első felvonás után értékes ezüst pipereeszközt nyújtottak át élkül a kedvelt művésznőnek, az előadás után pedig a reform. főiskola ifjusága fáklyás zenét rendezett tiszteletére, s folytonos éljenzés közt kísérté őt szállására, hol egy ifju üdvözlő beszédet tartott Thaliának ez avatott papnéjához. Mi cseppet sem csudálkozunk e lelkesedésen, mert ismerjük Bulyovszkyné asszony művészi játékát; csak azt nem foghatjuk meg, hogy beszélhetett az ifju szónok így: „Nefélj, ha megkövesnek is másutt, mi e kövekből diadalivet fogunk neked

emelni.“ Tudunkkal sehol sem „köveztek“ meg őt, sőt ellenkezőleg, igen jó ízű „kenyérrel“ kínálgatták. Illy kitétel méltán sérthette a jeles művésznőt, mert ő maga legjobban tudja, hogy azaz emlegetett „megkövezés“ nem való. Különbzen az a fiatal tűz nagyon illik annak a fiatal szónoknak. Becsüljük érte, a művésznő pedig — reméljük — meg fogja bocsátani heves indulatját.

+ (*Recsly András ur*) s több barátja, *Lathóczy Lajos* derék festésznök által lefesteté a debreczeni híres barna zenéast *Boka Károlyt*, s az igen jól talált arczképet mult hó 27-én átadá a nemzeti muzeumnak.

+ (*A nemzeti színház igazgatósága*) előleg jelenti, hogy Ole Bull hegedűvirtuozt négy előadásra szerződött. Az első hangverseny hétfőn maj. 10-én menend végbe. A helyek ára föl lesz emelve.

+ (*A Patikárusok*) híres zenekarát nagy veszteség érte. *Patikárus Károly* e társulat egyik legjobb hegedűse f. hó 4-én reggel itt Pesten tüdőlob folytán meghalt.

△ (*Szélvész.*) E hó 3-án nagy szélvész dühöngött a főváros környékén, melly vastag porfellegekkel eltakarta a napot. Azt nem is említve, hány krinolint haragított magára, csak azt hozzuk fel, hogy esteli 10 óra tájban, a dunarakparti új kórártár czinfedelét felszakította a fölötte pár öl magasságban álló vasrácsosaton át az utcakövezetre vetette olly magasságban, hogy az ott álló távirtdavonol őt sodronyát is elszakítá. A szélvész e napon az egész országban dühöngött s előre is sejtjük, hogy számos szerencsétlenség által tette magát emlékeztetéssé.

△ (*A herendi porcellángyár*) tulajdonosa *Fischer Móricz*, még a mult év végén gyárában készült nagymennyiségű porcellán művet küldött *Humboldt Sándornak* születésnapjára ajándokul, ki is a kedves meglepetést arczképe megküldésével s egy sajátkezűleg irt levéllel viszonzá, mellyben a herendi gyártmányokról rendkívül kedvezőleg nyilatkozik, kijelentve, hogy szebb domborműveket, gyengédebb idomokat, a régi festés sikerültebb utánzatát porcellánban még nem látott. (P. N.)

+ (*A 13,000 lakossal bíró Kalocsa városából*) — azt írják — egy kávéháza és egy sörháza van, miből azt következtetjük, hogy a kalocsiak nem szeretnek sem tekezni, sem sörözni. A sörház arról nevezetes, hogy egy lapot is járat, míg a tisztelt kávéház, fájdalom! ennyit sem tud producálni. Az most a kérdés: Vajjon az az egyetlen lap magyar nyelven jelenik-e meg? — *Petőfi* pedig azt mondja valahol: „No hisz csupán az kellene még!“

△ (*As országos tébolyda*) épületének tervére ez évi jul. 20-ig szóló határnappal csőd hirdettetett. A legjobb 3000, az ezután következő két legjobb közül az első 2000, a második 1000 pftal lesz díjazva. Az intézet helyisége Buda határában a várostól félóra távolban a Lipótmezőn 80 catast. holdból fog állani, s 800 elmebeteg elhelyezésére lesz felszerelve, kik Magyarország öt kerületéből fognak fölvetetni. Az intézet két osztálylyal birand, ezek egyike lesz a *gyógyosztály* 300 betegre, másika az *ápolda* 500 betegre. Azonban az egész úgy lesz elintézve, hogy szükség esetében 800-nál több beteg is lehessen fölvenni. A nem — valamint a betegség különböző fokai — s az egyéni miveltetés — s szokott életmódhoz képest több apró osztályok s elkülönítések lesznek, úgy szinten kertek, sétahelyek, fürdők. A hivatali s gazdasági épületek a közép ponton s a kórházétól külön földel alatt fognak állni. A szükséges ivó s egyéb vizről, továbbá a történhető tűzvész esetére kellő oltószerekről is lesz gondoskodva. A mondottakból látható, hogy e közintézet egyike leend a legnagyobbaknak, mellynek mielőbbi létrejöttét ohajtvá várja minden emberbarát.

△ (*Csallókörben*) az elmúlt hetek alatt igen sok gyermek halt meg rást-kórban; a felnőttek közt pedig 4—6 hétig is eltartó torokbajok uralkodnak.

△ (*Szaporaság.*) Galiciában, a przemysli kerületben, *Gofinta* faluban, egy 38 éves zsidónő aprilis 27-én öt gyermeket szült, t. i. három fiut és két leányt, kik közül egy fiu és egy leány meghalálózván, a többi él és igen jó egészségnak örvend. Nevezetes az is, hogy az életben maradt fiuk egyikének mindkét kezén hat-hat ujj van.

△ (*Népvándorlás.*) A Vas. Ujs. előbbi számában irtuk, hogy Hannoverából egyre folyik az ügyefogyottak bevándorlása hazánkba; most meg a M. F.-ből azon szomorú körülményt kell fölemlitnünk, hogy Erdély erdővidéki s csak 22 faluból álló járásából tavaly 280, s az idén 100 székely vándorolt ki Moldva- és Oláhországba! És így most már, kinek betelepítendő földje van, nem szükség emberért Hannoverába fáradnia, hanem megnépesítheti uradalmait székelyekkel, kikről általán tudatik, hogy szorgalmas ügyes és nyílt, ép eszű nép, s e fölött nem idegen a hazában.

+ (*Aradon*), hol eddigelé kisedővoda nem volt, közelebb *Nagy József* ur nyitott meg egy illy intézetet, mellyet jelenleg 27 gyermek látogat, kik fejenként két forint havidíjt fizetnek. Nagyon kevés gyermek lehet Aradon, hogy csak 27 látogatója van e hasznos intézetnek!

+ (*Lugoson egy új hetilap*) keletkezett „Lugoser Anzeiger“ czim alatt. Tartalmát részint szépirodalmi, részint ipari és kereskedelmi cikkek s közlemények teszik. Szerkesztő *Wentzely János* ur.

+ (*Ellenőr-órák.*) *Burk* és *Reitter* württembergi óragyárosok ellenőr-óráraktárt akarnak felállítani fővárosunkban. Illy óra pontosan megmutatja, hogy hányszor, mely időben és merre tette körutját valamely eji ór; ha nem kerülte-e ki valamelyikét az elészbott órállásoknak; s mennyi időre volt szüksége, hogy egyik állomásraól a másikra érjen. Még mit nem találnak föl az emberek!

+ (*Chinéz törpek.*) Pestnek közelebb két csodakicsiny vendégei érkezendnek, t. i. két chinai törpe, kiknek egyike 15 éves fiu, másika 13 éves lányka. Az első körülbelöl egy rőf magas, s 13 font nehéz, az utóbbi $\frac{3}{4}$ rőf hosszú s nyom szőröstől bőrostól 8 fontot. Ezek aztán valódi parányi *nagy-ságok!* A kis chinéz vendégek jól beszélnek az angol nyelvet, s mindenféle

chínai tánczot ügyesen lejtenek. Fővárosunkban ének-és tánczban akarják magukat produkálni.

+ (A székesfehérvári levelesök) panaszkodnak az ottani közöny és részvéltenség ellen, mely a hazai közügyek iránt nyilvánul. Mult hóban Kocsis-ovszky szintársulata látogatta meg e tőgyökeres magyar várost, s bár a társaság minden kitelhetőt elkövetett a közönség teljes részvétét kivivandó, mégis a színház folyvást csaknem kongott az ürességtől, mialatt a majom-tánczolatok bódéja egész napokon át tele volt minden rangbeliakkal. Valóban e panasz annál meglepőbb, mert Székesfehérvár eddig nem igen adott okot panaszra.

+ (Pápán) közelebb szavalati és zeneestély rendeztetett az ottani ref. főiskola lelkes ifjúsága által, mely a nagy közönséget teljesen kielégítette. Dicsérettel emelik ki többek közt Muck Mari kisasszonyt; ki a zongorán sok ügyességgel és bensőséggel játszott, és Frank Ignác urat, a jeles csárdás szerzőt. A tiszta jövedelem 124 forint, mi főleg irodalmi czélokra fog fordítatni. Azokon kívül, kik e szavalati és zeneestélyben közreműködtek, köszönetet érdemel Frank ur, hogy a termet, és Szuper ur, a jelenleg ott működő szintársulat igazgatója, hogy a szinpadot díj nélkül átengedte.

— (Bezdnából, Felső-Bácsmegeyéből) azon tudósítást veszszük, hogy ezen mintegy 8000 lakosból álló magyar mezőváros napról napra virágzóbb szint ilt s a haladás számos jelével dicsekedhetik. Már természeti fekvése igen szerencsés. Ha Bezdnából a Duna felé tekint az utas — írja tudósítónk — ott a hadtanilag is fontos, különben igen regényes battinai hegylánczolatra találand. De Bezdnát leginkább a Ferencz-csatorna élénkíti, mely közvetlen a város alatt folydogál s mellyen nem régiben egy gőzös is kísérlett meg próbautat. A csatorna hosszában egymással vetélkedve épülnek a szebbnél szebb házak s egy szép kikötő ékesíti. Ez utóbbi mellett ez idén sétánynak is jelöltek ki kellő helyet; a fák már be is vannak ültetve. A Dunát, s e szerint a gőzhajói állomást jó kövezett ut köti össze a várossal, mi a közlekedésnek és kereskedésnek igen nagy előnyére szolgál. Mind e körülmény arra mutat, hogy Bezdnának nagy jövője van. S midőn e sejtelen teljesülését ohajtjuk, csupán azon reményünket fejezzük ki, vajha a bezdnaiak a haladás és mivelődés szellemi eszközeiről se feledkezzenek meg!

— (Somlyó városa a Ssilágyságban), mint ottani tudósítónk írja, újabb időkben szintén szép előhaladásnak örvend. Ezen kis város csinosbitása, jövőjének szebb, s kellemesh színben elővárászlása; az ottani lakosság leghőbb ohajtásai közé tartozik. Kevés év előtt nem lehetett Somlyó utcáin egyebet sárnál, hidak romjainál, uton-utfélen gaznál, szemétnél, és rendetlenségben épült házsoroknál látni, és most? Most utcái kövezettek nagyobbára; az utcák és házak bizonyos terv, rendszer és izlés szerint épülnek; most már nem látni a piacon, s máshol mindenütt szanaszét hányt szemetet, s egyéb rondaságot. Legfőbb érdeme van e részben Groisz Gusztáv megyei főnök urnak. — Jelenleg rövid idő óta szintársulat is működik Somlyón, de tudósítónk szerint nem nagy sikerrel, minek maguk a színészek az okai, mert az igazgatót, Lenkeinét, Csabit, Ujhelyinét kivéve, nem színipályára valók. Szereplésre sokszor a fogadókból cibáltatnak elő, a szinpadon czivódnak, kedves anyanyelvünket pedig elferdítik stb. — Zilahon, mint hírlík, színház építését tervezik.

— B.-Gyarmatról, május 2-áról, e szomorú tudósítást veszszük: Időjárásunk s ennél fogva kilátásaink olyanok, minőket alig élt még valaki. Tizenegy hónapja már, hogy földünk meg nem ázott! Hét hónapja, mióta fütünk! Hét hónapja, mióta méheink zárva vannak! — Havuuk egész télen át úgy szólván semmi sem volt, s így ezen illy hosszú száraz tél nemcsak őszi vetéseinkre is károsan hatott, de Flóránk- és Pomónánkbán is pusztított irgalmatlanul. Kinn telelő száz levelű rózsáink s más bokorneműek, és mindazon gyümölcsoltványaink, mellyeket a mult ősszel ülteténk, nagyobb részről elfagytak, és a legszendébb, kedvelt kis virágunk, a mindig szabadon, bokrok alatt erdőkben, mezőkben vadon is tenyésző mártiusi ibolya, valamint ker-teinkben, úgy a mezőben is egészben kifagyott! — Mintegy öt-hat héttől óta dühöngő s szünni nem akaró hideg szelek, és a már igazán rémitő szárazság tavaszunkat minden kellemittől megfosztották nemcsak, hanem tavaszi veteményeink- és ültetvényeinkbe vetett reményeinket is leverték már egészen. — Gyümölcsfaik telvék ugyan virágbimbókkal, de részint a hideg, részint a szárazság miatt ki nem nyilhatnak, és ha tán kinyilnak is, a le nem szedett hernyók millió seregei — et satis dictum! — Szőlőtőkékünk eddig még meg sem mozdultak, s tarthatunk méltán attól, hogy sok, többé, még hajtani sem fog, — jó borról tehát már lemondottunk, bő szüretéről pedig nem is álmodozhatunk! — S mindezen vigasztaló kilátásokhoz hozzá kell tennem még azt, hogy midőn minden más méregdrága, általában a természetmennyek-nek ára, infra omnem criticam! — És mivel „Porci gregatim ambulans“, s így a sors csapásai is, mult aprilis utolsó napján, azaz tegnapelőtt délután egy óra tájban, egy szalmafedelű ház bent a városban kigyuladván, ennek lángjai, az akkor is dühöngött orkán hozzájárultával, városunknak csaknem egy harmadát elhamvasztották, 180—190 ház le- és nagy részben be is égett! — S ime ma ismét délutáni egy óra tájban vészharangjaink újra megkondultak, s a tegnapelőtti romok tö szomszédságában ma ismét tizenegy ház égett el! — Városunknak öszvesen nyolcz vagy tiz vízi-puskája van, de dicséretünkre mondhatom, hogy e két vészben alig volt egy, mely kellőképen működni képes lett volna!

Kalmár István.

— Zseliz-Kisfaludról (Somogy), april 20-ról következő rajzát kaptuk az ottani állapotnak: Zseliz vidéke Somogy megyének egy részét teszi. Ezen rácz szó: Zselicsa, magyarul annyit tesz, mint ékes, kies, kellemetes. Meny nyiben érdemi meg e nevezetet e hegyes, völgyes vidék; annak magyarázata-tába ez alkalommal nem czélom bocsátkozni; általában megjegyzendő róla,

hogy 15 helyközséget foglalván magában, ezek nagyrészint szabályzatlanok, rendezetlenek; a honnan, minden községnek annyi utcája van: a mennyi ház van benne, istállóik nem benn a községben, hanem kívül, szintén illy rendezetlen, elszórt állapotban vannak. Népe többnyire magyar; izletes háza-kat, azon az okon, mert, ugymond, az apám is illyenben lakott, nem építnek, s itt is, mint általában Somogy megyében, a házak kemény nélküliek, s csak azon tekintetben különböznek a papi és az iskolatanítói lakoktól, mivel ezek-nek tetején, amazoknak ajtaján vonul a füst. A pálinka-ivást kis, de a bor-ivást, mivel szőlőhegyeik vannak, annál nagyobb mértékben gyakorolják, a honnan, azon időt is, mellyet egyéb mezei munkákra kellene használni; a szőlőmivelésre fordítják. Buza s egyéb termő földeiket nem trágyazzák, mert, ugymond, három év alatt az eső lemossa a földről. — A vadkászasság, melly Gömör megyében a Rimavölgyén uralkodik, e vidéken is napirenden van, s itt még nagyobb mértékben szerepel, mint amott. Mutatja a következő eset: Négy ifju, kik mindannyian 28 évet már tulhadtak, kiszolgálván a katonai pályán nyolcz évöket (hátralévén még a reserva — két év) mult évben hazabocsáttattak, s honnlétök ideje alatt keserűen tapasztalván és érezvén az irás ama szavai igazságát: „Nem jó az embernek egyedül lenni“, elhatározták magokat a házasságra, s hogy e részbeni akarataik vallás és törvénysértés nélkül történjék; pár óra járó föld levén ide Kaposvár, mint Somogy megye székhelye, megkeresték a tek. cs. kir. közigazgatási járásbírói hivatalt a végett, hogy az illető katonai parancsnokságtól részökre eszközölné ki az örök elbocsátó bizonyítványt. Kérelmök figyelembe vétetett, s köteleességükbe tétetett, hogy az erre szükséges okiratokat minél előbb igyekezzenek kézbe-síteni a járásbírósnak, s ezt tették is, még a mult év december havában, s azóta várják naponkint a kívánt örökös elbocsátó bizonyítványt, de az ed-digél még nem érkezett meg. Már-már kifogyván a nagy várakozásból, a közelebbi atyafiakat, rokonokat, sógorokat összehivatván — mind a négyen — most pár hét alatt zene s e vidéken szokásos zászló (azaz rudakra kötözött női keszkenők) kíséretében jegyseiket hazavitték. Így ránk lelkészekre — bár ketten is vagyunk, ott hol egy is sok — nem volt semmi szükség; el-mondhatni e vidékről is ama hajdani panaszt: Származhatik-e valami jó Izraelből! — Filep István, ref. lelkész.

Vidéki hírek.

Bakony s Balatonvidék, aprilis 4-én. (Hanyagság. Szent-gáli olvasó-egylet. Egyházi rendelet. Makedolók.) Hanyagságnak tartom azon rossz szo-kást, mely a régi elavult, megrögzött előítéleteken nyugoszik, így őseink mulasztásainál maradván, önmagunkért mit sem teszünk. — Hanyagság to-vábbá: a kötelesség elmellőzése, szántszándokos mulasztása, a munka-órák tétlen elpazarlása.

E tekintetben Bakonyvidékünket is éri a méltó vád. Ugyanis csak József s Benedek napok körül kezdett a hosszú télen hullott borzasztó hőtömeg igazán olvadni, míg a vízáradások a malmokra is kártékonyan ha-tottak, — addig s akkor a mi keletifajú jó népünk egyeseinek szántóföldeit is magokkal sodorták. — Az a sok évtizedes tapasztalat, dehogyan tanított meg bennünket? Pedig tudjuk, hogy tavasz felé, mint nyár- vagy őszkor, midőn a vizek olvadás, vagy esés következtében a völgy-lapály felé sietnek, milly sokkárt szoktak okozni? Hogy ezt akadályozzók, vagy a víz folyásának utját annyira mennyire kijelelnők, nem érünk rá? Pedig, midőn a néném asszony két mérzés (egy p. mérő) vetését, a tavaszi áradás helyéről elsepri; így sorban egy-egy helység határán keresztülkaszol garázdálkozva, borzasztó károkat okoz, ugy-e, hogy tehetnének önmagunkért valamit! és mi még sem! — Tekintsétek meg Hollandiának folyamokba, csatornába levezetett vizeit, s kiszáritott, a szántásvetésre alkalmassá tett térségeit; nézzétek meg Csalló-köznek a vízáradások elleni zsilipeit; eszélyesség, okosság, kötelesség hozták létre ezeket, — tegyünk eképen a főlebbi baj óvására mi is magunkért va-lamit; hogy így is kevesebb okunk legyen a nehéz idők elleni panaszra. — Az anyagi országból átmenvén a szellemvilágba, van mit dicséretesen ör-vendve felmutathatnom, s ez nem más, mint a már létező *szent-gáli olvasó-egylet*, ugy az alakuló félben levő *nagy-vássonnyi*. Amaz, több helybeli lelke-sültek indítványára csakhamar megalakult, s szabályszerű folyamodványa, a m. cs. k. helytartósághoz rég felküldve, minden órán visszaérkezését várják. Addig is a zsenge egylet két szobával rendelkezik, egyik az olvasás-, másik a szórakozásra felállítva, butorozva. — Hírlapjai e következők: „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“, „Kalauz“, „Falusi Gazda“, „Napkelet.“ Mindegyik olvasótág évenként fizet 5 pftot. Nem rég érkezett 40 pft. áru könyvszállítványuk az irodalom gyöngyeiből. És ha széttekintünk körülünk, milly sok illy hasonló olvasóegylettel dicsekedhetnénk! Szent-Királyszabadja, Vámos, Tóthvásson, B.-Füred, kezökben a haladás lobogójával, valójában hathatós tényezői lehetnének vidékük fejlődő mivelődésének. A kik azért az ügy élére állni hivatják, gyáva tespedésbe ne vonuljanak hátra, s ne feledjék nagy Széchenyinek e sulymondátát: „A ki a korral nem halad, az vagy elma-rad, vagy eltiportatik!“

Egyházi rendelet érkezett f. év mártius 12-én a veszprémi helv. hitv. egyházmegye gyülekezeteihez, a mellyben azon megyének szellem- s érdem-dús esperese felszólítja, kéri, figyelmezteti a gyülekezetek előjáróit, tagjait, hogy ezental *lelkész- és tanítóikat ezüst pénzértékben fiaessék*. Mintán e ren-deletet a magas kormány évekkal ez előtt kihirdettette, s azt egész birodalmára valláskülönbség nélkül kiterjesztette, — azon említett egyházmegyében most szintén gyakorlatba jövend. Ezen üdvös rendeletnek a segédlelkészekre is ki kell terjedni. A ki ismeri, hallott ezen tiszteletes állásról valamit, hol eddig 50 váltóforint évi fizetés mellett kellett az Ur kertében sáfárkodni, —

az elismerendi, hogy ideje valahára e bajon is segíteni! Leend tehát ezentul egy helv. hitv. segédlelkész évi fizetése 50 forint pengő-pénzben.

Műkedvelők ének-daltársulata, mint szintén a szellemiség terén működők, nem rég egy baráti, zártkörű estélyt tartának, a mely sok tekintetben feledhetlen leend! Feledhetlen főleg azért, hogy elhatározzák, miszerint a Pesten jutalmat nyert „Honfidalt” mielőbb meghozatják, és egyetértésbe tevén magokat, hazánk ének-daltársulataival, folytonos önképzés, előrehaladás s adandó alkalommal nyilvános fellépések által a művelődési és jótékony célokra szintén közremunkálni fognak.

Nagy-Károly (Szatmár), apr. 8. (Kegyes áldozat, népszámlálás, időjárás stb.) Valamint az egész magyarhoni, egy a nagy-károlyi protestans egyház és iskolák is, a reformatio kezdetétől fogva egész a jelen korig, keletkezésüket és fenmaradásukat, csaknem kizárólag azon kegyadományoknak köszönik; melyeket a vallás szeretetétől ihletett egyes buzgólkodók időnként az egyház oltárára áldozatként raknak le. —

Örök hálával emlekezünk mi vissza azon buzgó elődökre, kik vagyonszállással a valódi evangéliumi lelkesedéssel egyházunk s iskoláink virágzását előmozdítani s fentartani törekedvén: magas példát hagytak e tekintetben nekünk unokáknak is. —

Azonban, ha a multat a jelennel egybevetjük; — bár a legközelebb mult két évtized alatt, egy tizenegy változatu orgona, pompásan fényesített papi-szék, urasztala, és korona, közel 100 öl hosszúságú parochialis kő kerítés, díszesen festett csinos kapuk és ajtókkal ellátva; s a közelebb mult évben egy háromszáz pengő forint értékű gyászokcsi: mind, vagy egyes buzgólkodók, vagy testületek nagyszerű áldozatait: mindazáltal nincs okunk elpirulni apáink vallásos lelkesedése előtt akkor, midőn olly nagyszerű egyházunk oltárára tett kegyes áldozatot van szerencsénk jelenben is felmutatni a nagy közönségnek, millyennel körünkben nagyon kevés község dicsekedhetik.

Nagy-Károlyi kereskedő t. cz. *Vida* Imre ur, ki néhány nappal előbb 100 pftot tett le alulirtnál az egyház temploma és tornya kicsinosítására: — folyó év első napján egy végrendelettel kopogtatott be, melyben halála esetére az egyháznak több ezer pengő forintot hagyományoz.

Szerénységét sérteném meg az áldozónak, ha itt e végrendelet értéke s célja felől részletekbe ereszkedném; azonban azt hiszem, hogy sem a lelkes áldozó szerénységét, sem amaz ősapák szellemét, kiknek sirjaink felett mais hálás emlékezet lebeg, s nagy neveik a köztisztelet márványtáblájára vannak fölvésve, meg nem sértem, ha általánosságban csak annyit mondok ki: hogy illy nagyszerű áldozat az egyházban, mióta fenn áll, még soha nem történt. —

Vegye s fogadja tehát a keresztyéni buzgóságtól lángoló nemes keblű áldozó, mit a presbyt. küldöttségtől el nem fogadott azon okon: mert „Ő javait az Urtól vévén, annak kell azt egyedül hálás szívvel megköszönni.” fogadja itt a nagy közönség előtt az egyház forró háláját s köszönetét azon tiszta szívből fakadt óhajással: hogy a Mindenható, kinek tisztelete dicsősége, egyházának terjesztése tekintetéből e kegyes áldozat tétetett; — a keresztyéni bölcsödöt öntudat mellett, koszorúzza meg a *Vida* Imre nevet, az emberek becsülése, s tiszteletéből font olly dicsősorosoval, mely a jók emlékeztetésében még sok idő múlva is viruljon, s az utókor lelkében is illy munkás szeretetben ragyogjon vissza.

Városunkban a nép-számlálás befejeztetett, bár nem a legkezelebb eredményvel. Az 1847-ki összeírás szerint a jelenvaló honos fi és nők száma volt 9914, most pedig 9451. és így tiz év alatt 463-mal kevesebben vagyunk!

Valójában megdöbbenő a népszerűség illy szembeszökő alabbszállása, csökkenése! azonban, ha az egybekelés számához viszonyítjuk a népszerűség és felöltő alabbszállását: rajta csudálkozunk legkevésbé sem lehet, bizonyos levén; hogy a forradalom épen azon nemzedéket gyéritette meg leginkább, mely legközelebb volt hivatva családok képzésére; s ez az oka egyfelől, hogy a házassági esetek olly rendkívüli arányban estek alá. Ehez járult még továbbá a pénz drágasága, tehát a kereset és élelem nehézsége; s végre a kereskedő és kézműves osztálynál a hat évi vándorlás rendszeren a 26-ik évig utjában áll a nősülhetésnek: — mind ollyan okok, melyek nem gyarapítják azon föltételeket, miket a népesedés magasabb fokra szállhatása igényel.

S bár e körülmény itt ott a nők erkölcsi életére is gyászos hatással látszik befolyjni; biztat a remény, hogy a népmozgás a régi normalis állapotra visszatérvén; felébred a nemzetben azon természetszerű önfentartási ösztön; hogy a törvényes házasság útján magát sokszorozván: e tekintetben örvendetesebb jövőnek fogunk nézhetni eléje.

Időjárásunk még mindig komor, hideg, e miatt mindenben elvagyunk késve. — Méheink a rendkívüli tél dermesztő hidege, s a késő zordon tavasz miatt csaknem egészen kivésztek; vetéseink sem a legszebb reményekre jogosítók, pedig be szívből énekeljük minden évfordulat alkalmával:

„Isten! áldd meg a magyart,
Jó kedvvel bőséggel, — — —

Asztalos M.

Mád (Zemplén), apr. 13. (A hamvaiból feltámadt város.) Megigértém multkor, hogy jövőre kedvezőbb hírekkel nyitok be. Igéretét magyar ember be szokta váltani . . .

Hogy magunkat kellőn tájékozhatassuk, jó lesz visszaemlékezni (keserű visszaemlékezés ez!) az 1852. évre, melynek városunkra s egyházunkra vészthozó május 2-kát szomorúan hirdetétek a lapok. Ekkor lett Mád városának fele része lángok mártaléka; hiveivel a ref. egyház legtöbb, fölszámíthatlan kárt vallott: — imaházának csak kormos falai meredeztek az égbe; tornyában három harang, melyek közül az alig pár éves Kőszegi féle, a vidék-

nek legszebb szólásu harangja különösen említésre méltó, — olvadt el; egyházi épületei mind elhamvadtak. E csapás rémületesebben tűnik fel, ha elgondoljuk, hogy hiveink is, nehányat kivéve, mind leégtek, nagyrésze földig. A mely része a városnak most megmaradt, az 1854. tűzvész emészté meg. Feledjük-e az 1847-ik esztendő, hol a fatumszerű idők kezdődtek, a r. kath. imaház s sok lakó hajlékok leégésével?

Ez röviden s vékony vonásokkal rajzolt képe a hegyalljai városok egyikekének az érintett évek során. A vész nagy volt, a vészes napok s évek örökre feledhetlenné lesznek, városunk évkönyveiben. A lesújtott nép szívében fölvan jegyezve a keresztyénység könyöradományára, melylyel a mindenét vesztett szegény testvéreknek vigasztalásukra siettek. Fogadják a jószívű felebarátok egyenként s egyetemesen hálánk némi mutatványául ez őszinte elismerő nyilatkozatban szíves köszönetünket!!

Mád városa hamvaiból új életre kelt. Csak az itt-ott feltűnő egyes romok mutatják még a pusztulás megható nyomait. Az egyház épületei fölépültek. A templomban már szinte három év óta hangzik a hálaének annak, kinek tiszteletben épült; visszaköltözött népünk ismét — mellytől néhány évig megfosztatott — imaházának csöndes falai közé, s kevés kell és könyeink, miket vesztésünk felett sirtunk, letörülve lesznek a kegyes jöltevők s az idő enyhítő keze által. A szenvedő egyház sebeit — mely legjótékonyabban enyhíté, gyógyítá, hitsorsosainknak hű szeretetéből jöltevően emelkedik ki a némethoni *Gusztáv Adolf-egylet*: neki köszönhetjük leginkább hogy a romhalom felett az Urnak oltára emelkedett, honnan a hives buzgó imája jóillatu füstként száll fel a menny felé. *Másfelezer* pengőforintot meghalad a pénzségély, mellyet a keresztyéni szeretet ezen egyletetől egyházunk nyert. Most legujabban is 156 pft. s 15 król szálló nyugtával, egyházunk helyzetéről részvétellel tudakozó kegyes leirattal lepett meg bennünket a fentisztelet egylet részéről, fötiszt. *Toperczer János Lajos* löcsei lelkész s tisztáninneri adminisztrator urnak nagybecsű levele. Szép ünnepi ajándék volt ez, épen Husvét első napján vettük az örvendetes izenetet.

Talán méltányos dolog fölemlíteni azon egyének neveit is, kiknek utasítások folytán a mádi egyház, a többször tisztelettel említett segélyforráshoz jutott. Első itten: tiszt. *Maklári Pap Lajos* berzétei lelkész ur; második fötényező a már elnyugodott, de hamvaiban is tisztelt *Ferjencsik N.* jolsvai volt ev. lelkész ur.

Azonban egy, talán nem eléggé ismert egyéniséget kell még fölmutatnom a világnak, poroszoni nagy kereskedő, *Selbather Károly* urban; ki egyházunk irányában nemtőként tűnik fel szintén. Mindjárt a tűzvész után száz pengő ftozt adott a tisztelt ur egyházunknak, hogy azt a legjobb végre fordítanók; s azóta e pénzösszeg kamatozván, villanyharitóra fog fordítatni — a templom cseréppel, a torony bádoggal levén befedve. Most pedig egy új szerkezetű toronybeli órával ajándékozta meg egyházunkat, mely Virágvasárnap óta folyvást jól mutatja a föld fiának, hogy aként foly le rövid élete. Népünk mit tett föllállítására? A Vasárnapi Újság 9. számában említve volt farsangban.

Nagyszerű s tágas imaházunk egy hijával látszik lenni még. Ez egy csinos orgona, mely ritka hangzatos templomunkba igen szépen illelék. De hisszük is, hogy ez nemcsak pium desiderium maradand: mivel sok lelkes hivesek vannak, kiknek ez ohajtásuk. Van különösen egy (bocsásson meg szerkesztő ur s a t. olvasó, hogy egyelőre nem mondom ki!) kinek ez eszme a mint megvillant agyában: aként áldozatra kész, ismeretes szíve tétben fog nyilatkozni; e nemes vonásról teszen keresztyéni élete sok szép tanúságot. Igérem, hogy fel fogom mutatni lapjában e tisztas aggastyánt . . . — *Rács Lajos*.

Székesfehérvár, május 1. (A gyakori tűzvészek egyik oka. Téglatető kemence. A csákváriak ajánlata.) A nálunk gyakran előforduló kéménygyuladások, habár azok többnyire nyom és nagyobb baj nélkül is mulnak el, lehetetlen, hogy ne azon gondolatot ébreszszék bennünk, hogy a gyakori tűzvésznek, legtöbb esetben, a kéményekre fordított csekély gond, előmozdítója. — Mert, ki csak csekély figyelemmel vizsgálja kéményeinket, meggyőződhetik arról, hogy azok szerkezete a tűzvész elhárítására, nem alkalmas. Nem kívánjuk mi ezen állításunkat, a valóban szilárdul épült nagyobb szerű házak kéményeire alkalmaztatni, noha itt sincs meg mindenkor a legnagyobb óvatosság; de hogy épen a kisebb épületeknél — tehát ott, hol legtöbbször halmoztatnak össze a padláson gyuanyagok — a kémények olly silányul vannak építve, hogy azokból igen könnyen lopózhatik mind a padláson belül a gyuanyag közé, mind pedig a korom meggyuladásakor kívülről is könnyen lángba borulhat a tető, tagadhatlan. — Igaz ugyan, hogy törvényeink meghagyják a kéményseprőknek a jelentéstételt sz iránt, ha a kémények mellett könnyen gyulható anyagot találnak; — de hogy milly buzgalommal teljesítik ők ezen s mesterségi köteleességeket, kitűnik abból, hogy lassankint elfeledjük formáját is a kéményseprőknek, s még a gyermekeket sem ijesztgethetjük már a kéményseprőkkel. Hogy pedig a kéményseprőmesterek a büntető törvény 444 szakaszában reájuk rótt, a kéményseprés rendes megtörténte iránt tapasztalatszerzési köteleességeket, csak szintugy teljesítik, mint legényeik az övéket, az természetes, mert ezek buzgalma, amazok ösztönzésétől függ.

Legtöbbször ott keressük a baj okát, hol az vagy épen nincs, vagy csak kevésbé fellelhető, s nem iparkodunk elhárítani a közvetlen okot. — Nem akarjuk állítani, hogy mi az említett baj valódi s kizárólagos okáról tevének említést, de bizonyos, hogy van valami a dologban. — Mert hiszen, midőn már a földel egészen füsttel vagy lánggal van elborítva — a mi a tűzvésznél közönségesen megtörténik, mire a tűz kiütése felfedeztetik, — ki határozhatja meg azt, hol támadt, s honnét eredt a sziporka, mely annyi

számos család javainak felemésztője. — Azért is csak azt óhajtjuk, hogy most, midőn nem sokára bekövetkezik a száraz — eddig is már igen száraz — időszak, talán nem fog ártani, ha az illetők mindenkit a tűzvész elhárítása végett, teendői pontos teljesítésére nyomtatékosan szorítanak.

Mivelhogy kéményépítésről szólánk, eszünkbe jut az is, hogy téglavető kemenczéknek hasznóbérleti ideje lejárván, azok új árlejtés alá bocsájtattak, s újból hasznóbérbe is adattak, és pedig oly formán, hogy az új hasznóbérlő — ki egyszersmind építőmester — az előbbi hasznóbérlőnél olcsóbban jutott a téglakemenczékhez, de egyszersmind felhatalmaztatott a téglákat az eddigi szokásos árnál magasabb áron adhatni el. — Nyert-e ezáltal a közönség s a községi pénztár, vagy hogy ki nyert ezen árlejtéssel, határozza el azt más, mi úgy vesszük a dolgot a mint megtörtént, s ellene semmi kifogásunk, — félvén attól, ne hogy úgy járjunk mint a királyt kérő békák, kik a gerenda helyett, az őket felfaldosó golyával valának kénytelenek megelégedni.

Csákvárt meg az történt, hogy a nmgu uraságot a vállalkozó szelleműkről nálunk különösen ismeretes népfaj több egyénei megkínálták a csákvári korcsmáktól járó hasznóbér kétszeri díjával arra az esetre, ha minden csákvári bormérést ők kaphatnak meg. Az uraság azonban csak megelégedett még is az eddigi hasznóbérral. Kijut így legalább a csákváriaknak egy kis pogány bor, míg amugy be kelle érniök pogány kézből keresztelt borral.

Egyveleg.

— A Harangod Sajó mosta szélén, egy olly vak ember kéregetett, kinek a szeme gödre is benőtt. Öltönye tanusítá, hogy messziről jött. Egy valaki, kitől alamizsnát kért, kérdé a vakot, hová való fi? A vak mondá: a Felső-

Bodrog közre Lelesz mellé. — Jól eljött atyafi. — „Csak meg akartam látni e szép Harangodot — azért ballagtam le,“ felelt a koldus.

⊙ (A Shakespeare-ház.) Angolországban egyet alakult, mely Stratfordban megvette azon házat, melyben a nagy költő született, s azt épen akarja fenntartani, jelenleg pedig egy építész bizott meg, ki az épülettől eltávolít minden újabb művet és olyanná alakítandja, millyen akkor lehetett, mikor a költő abban a napvilágot megpillantá. Az egyet lassankint minden szomszédos épületet megvásárol, leromboltatja, hogy így a nevezetes emlék egykor tág tér középpontját foglalja el.

— (Adomák köse illő igaz történet.) M. megyei adó-inspektor S* mezővárosban a jövedelmi adó bevallása, s kivetése végett megjelenvén, az eléje rendelt lakosok közt 5 cigány is találkozott, kik mint afféle falusi, egy pohár borért is el-elcinczozó árva zenészek nyomoruságosan tengetik szegény életüket. — Rájuk kerülvén a sor, kérdi a biztos: mi mesterségből élnek? — „Mivések vagyunk, tekintetes nágyságus uram!“ — feleli a primás — „muzeikálgátunk!“

Biztos: „Oh úgy hát ti évenként legalább ezer forintot kerestek?“

Primás hévvel: „Ezser forintot? keresünk bizson mi, tekintetes nágyságus uram, nem csak ezseret, hanem két ezseret, de három, négy ezseret, aztán öt, meg tíz ezseret is! (vállvonitva és nagyot sopánkodva.) Hja! de mi hássná keresünk, mikor nem találunk!“

— (Megtalálta a keresztnevet.) Palócz helyen, népösszeírásakor biztosság elé áll a jó ember, s kérdi a tiszt: „Hogy hinak kend?“ — „Óbert István“ (olvad: Albert István) felel a kérdett. — „Kereszt név nincs neki?“ — „Igen is, me-montam.“ — S a jó ember neve így vezetett az ivre: „Momentan Obertischwein.“

Színházi napló.

Péntek, apr. 30. „Rendkívüli előadás.“ Eredeti vigjáték 1 felv. Irta Degré Alajos. Ezt követé: „Becsületszó.“ Eredeti vigjáték 1 felv. Irta Szigeti József. Élvezetes est. A szereplők összevágólag játszottak. Az első vigjátékban Szerdahelyi, az utóbbiban Fánecy Ilka (most már Lendvayné) tünteté ki magát. Közönség, igen szerény számmal.

Szombat, maj. 1. „Portici néma.“ Opera 5 felv. Irta Scribe, zenéjét Auber, fordította Szilágyi Pál. A tánczokat szerzette és betanította Campilli.

Vasárnap, maj. 2. Gyulai Ferencz fölépteül: „Czigány.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban. Irta Szigeti. A czimszerepet ezuttal Gyulai Ferencz, vidéki színész adta. Egymásután jönnek azok, kiknek feladata, felejthetetlen Szentpéterynek pótolni. Nehéz feladat! Gyulai sok humorral s helyes felfogással játszott; természetes s mégis nemes játéka meggyőzött bennünket arról, hogy méltán számították őt a vidék elsőrangú színészei közé. A közönség számos tapsal és kihívásokkal nyilvánította megelégedését első föléptével. Gyulai alakja igen megnyerő. Kár, hogy hangja kissé rekedt volt.

Hétfő, maj. 3. „Hunyady László.“ Eredeti opera 4 szakaszban. Irta Egressy Béni, zenéjét szerzé Erkel Ferencz.

Kedd, maj. 4. „Esmeralda.“ Regényes ballet 5 felv. Aranyvári Emilia mint mindig, ma is számos kihívás és tapsban részesült. Közönség közép-számmal.

Szerda, maj. 5. Először: „Tarquinok és Brutusok.“ Eredeti szomorujáték 4 szakaszban. — E színmű névtelenül adatott be; írója jónak látta, nevét eltitkolni. Sejtelmek szükében nem vagyunk, sőt mire e sorok megjelennek, a fátyol talán már fel is lesz lebbentve. Rövid véleményünk e darabról az, hogy írója semmiesetre sem lehet ujoncz a drámairás terén, sőt a színpalak titkaival s a színi hatás mesterfogásaival benső ismeretségben áll. A művet valódi nyereségnek tartjuk színházunkra, kisebb mértékben színirodalmunkra. Magasztos tárgya: a honszeretet és polgári erények dicsőítése, mely számos megható jelenetben (tableaukban) van előállítva. A ház csak középszerűen telt meg — mit nagy részben az akkor este tartatott első Széchenyi sétatélynek vagyunk hajlandók tulajdonítani — de a jelen volt közönség mind végig feszült figyelemmel s buzditó tapsokkal jutalmazá a működők jeles játékát, kik között különösen ki kell emelnünk Jókainét (Tullia) és Szigetit (Tarquinius), kiknek szerepei sarkpontját képezték az egész műnek.

Csütörtök, maj. 6. „Rigoletto.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerzé Verdi.

Szerkesztői mondanivaló.

1925. Busulás. Nincs mit busolni: nem fogjuk kiadni.
 1926. Hymnus. Nabukodonozor!
 1927. Édes rózsám... Basarózsát ért ön? Azért kár volna „szívét kettévágni.“
 1928. Kertem alatt fölemle.
 Beh hiába repült ide!
 1929. A paraszt Iskolába kell küldeni, hogy ne írjon többé így.
 „Ósi honban jó bor között
 Biz én nem szomorkodok.
 Szabadságban — szabad ember —
 Cseppet sem gondolkodok.“
 1930. Bodrogközi népdalok. Furcsa nótákat componálnak azon a vidéken!
 1931. Paesirtadal. Csirip, csirip! Hátha veréb.
 1932. Népdal. Így éneklí:

Az én babám mosolygása
 Édes, mint a cukros kása,
 De hát még a kacintása —
 Annak ugyancsak nincs mása!
 (Ez már aztán szép vers, lássa
 Pufog, pöfög, mint a kása.)

1933. P.-Ladány. Köszönettel vettük a rajzokat, de későn. Mire megjelenhetnének, korszerűségeket elvesztik.

1934. Kolozsvár K... Ferkó. — Más hangot kérünk. Egy bandában két czimbalmos — sok lenne.

1935. Josephstadt. A kívánt mű könyvárusi uton is kapható még most az eredeti előfizetési áron, mely mindig emelkedni fog. Most 12 pft. van szabva 20 képre; a bizományos könyvárus Ráth Mór. — Ismeri ön Molnár János derék „Nemzeti albumát?“

1936. B... a sirjan. Legjobb gondolat benne ez:

„Nincs többé a dalnok, a költő él!“ — Jó, de kevés.

1937. Vipera verben fűrdött e gyilok... Tehetség nyomai, de minő életnézetek, mi iszonyu átkozódások!

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	⊙ Nap- kelet nyug.		Izraelit. naptár	⊕ Hold- kelet nyug.	
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.
Majus			Aprilis (6)		Igar R.		
9 Vasárnap	C5 Naz.Ger.	C5 Gerg	27 E 5 Sim.	4 33	7 19 25	2 36	2 40
10 Hétfő	Antonin	Izaiás	28 Jazon	4 33	7 20 26	2 53	3 59
11 Kedd	Beatrix	Mamert	29 9 vértanu	4 31	7 21 27 (mu h.)	3 10	5 21
12 Szerda	Pongrác	Pongr.	30 Jakaba.	4 29	7 23 28 B. Sa.	3 31	6 49
13 Csütört.	Aldozócsdöt	Kr. meny	1 Maj. Ald.	4 27	7 25 29 (Ros.)	3 59	8 18
14 Péntek	Bonifác p.	Justa. C.	2 N. Athán.	4 27	7 25 1 Sivan	4 25	9 44
15 Szombat	Zsófia szüz	Zsóf. Iz.	3 Tim Laur	4 25	7 27 2 S. 6 P.	5 26	10 55

Holdnegyed: ● Holdajulás 15-én 12 óra 27 perczkor reggel.

TARTALOM.

Gróf Nádasdy Tamás. Tisza Domokos. Krisár Bertalan (három arczkép). — Szülőföldmen. Sal Ferencz. — A virágnak megtiltani nem lehet... Balázs S. — A magyar Tempevolgy (folyt. három képpel). Jókai M. — Az elefántok partra rakása Kalkuttában (képpel). — A mérgezések és ellenszerei (folyt.) Kátai G. — Egy levél Teleki Mihálytól. — Az igazság ABC-je. Bartók G. — Tárház: Kakas Márton a színházban. Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedelem. Mi újság? Vidéki hírek. Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

aprilis—decemberi folyamából

teljes példányok még folyvást kaphatók.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

évnegyedre, azaz (aprilis—juniusra)

2 ft.

háromnegyedévre, azaz (aprilis—decemberre)

6 ft.

A pénzeslevelek bérmentes küldése kéretik.

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(egyetem-utca 4. sz.)

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.